

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 19.

Σάββατον 11/23 Νοεμβρίου 1878.

Τιμὴ 3 χαρτόγροσα.

Κωνσταντινούπολις, 10/22 Νοεμβρίου.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΚΑΙ ΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ.

Περὶ τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ ζητήματος ὁ παρισινὸς *Χρόνος*, ὄργανον, ὡς γνωστὸν, τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Γαλλίας, ἐδημοσίευσεν ἀξιανάγνωστον ἄρθρον, ἐν ᾧ ὑπομιμνήσκει τὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν πρὸς κλησιν τοῦ συνεδρίου καὶ τὸ 24 ἄρθρου τῆς βερολινείου συνθήκης ἐπάγεται τὰ ἐπόμενα.

Ἡ πρόφαις τοῦ συνεδρίου ἐπραγματοποιήθη καὶ δὲν ἐλησμονήθη ἡ λυπηρὰ ἐγκύκλιος δι' ἧς ἡ Πύλη ἀπέκρουεν ἀπαλύτως πᾶσαν ἰδέαν παραχωρήσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ ἡ Γαλλία, ἐνθέρμως ἄλλως ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, ἔλαβε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς περὶ Ἑλλάδος προτάσεως ἣν ἀπεδέξατο τὸ συνέδριον, ἀρκούντως φυσικὸν εἶναι ὅτι μετ' ἰδιαιότητος φροντίζει μερίμνης περὶ τοῦ ὅρου τούτου τῆς βερολινείου συνθήκης. Ἀλλὰ σαφὲς εἶναι ὅτι, ἐντὸς τῶν μετρίων ὁρίων ἐν οἷς τὸ συνέδριον ἐθειώρησεν ἐκ τῶν προτέρων καθήκον νὰ περιορίσῃ τὴν ἐνέργειαν τῶν συνοπογραφεσῶν δυνάμεων, τὸ ἔργον τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως εἶναι καὶ αὐτὸ ἐκ τῶν μετριοτάτων. Πᾶν ὅ,τι ἡ Γαλλία δύναται οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων νὰ πράξῃ εἶναι νὰ ὑπομνήσῃ τὴν ἐν Βερολίῳ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, νὰ καταδείξῃ πρὸς τίνα προσκόμματα συγκρούεται καὶ νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰς ἐνεστῶσας διαθέσεις τῶν δυνάμεων περὶ ἐπεμβάσεως, ἧτις ἀποφασισθεῖσα κατ' ἀρχὴν δέον νὰ ἐνασκηθῇ κατὰ τὴν εὐκαιρον ἴσραν.

Ἡ διακρίνωσις τοῦ κ. Βάδδινγκτων εἶναι ἤδη γνωστὴ ἐν Βερολίῳ καὶ ἡ Βορειογερμανικὴ Ἐπιμερις προσέλεγε πρὸ τινῶν ἡμερῶν ὅτι θὰ τύχῃ καλλίστης ὑποδοχῆς. Ἐγνωσθῆ φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐν

Ῥώμῃ ταχύτερον ἢ ἄλλοιθι, καθόσον ἐνεργήσαντες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ὠφείλομεν καὶ νὰ συνεννοηθῶμεν μετ' αὐτῆς ὅπως ἐπιληθῶμεν τοῦ ζητήματος. Ἡ Ἐπαρχιακὴ Ἄνταπόκρισις ἀναγγέλλει ὅτι καὶ τὸ ἀστροσυγγρικὸν ἀνακτοβούλιον ἔλαθεν ἀνακοίνωσιν τῆς ἐγκυκλίου καὶ ὁ ἰδιαιτέρος ἡμῶν ἀνταποκριτὴς γνωστοποιεῖ ἡμῖν ποίαν ἐντύπωσιν παρήγαγεν ἐν Βιέννῃ. Ὁ κόμης Ἀνδράσσυ ἐπιδοκιμάζει κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν περὶ ἐπιμονῆς ἀπὸ τοῦδε παρὰ τῆς Πύλης πρὸς ἐκτελεσιν τοῦ 24 ἄρθρου τῆς βερολινείου συνθήκης. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ διάθεμα τοῦτο μέλλει νὰ ἔχῃ χαρακτῆρα κοινῆς ἐπιδείξεως, ἐπιθυμῶμεν νὰ περιμείνῃ ὅπως καὶ ἡ ἀγγλικὴ κυβερνήτης γνωστοποιήσῃ τὴν συναίνεσιν αὐτῆς. Δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ὑπάρχει φόβος μὴ ἡ Ἀγγλία ἀρνηθῇ νὰ μετάσχη τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος διαθήματος. Ὁ λόρδος Βήκονσφιλδ ἐν τῷ συνεδρίῳ, καίπερ θεωρῶν τὴν προταθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γαλλίας ὑποθέσιν ὡς συζητήσιμον — μεταχειρίζομεθα τὰς ἰδίαις αὐτοῦ φράσεις — εἶπε κηρύζει ἀνεπαρκῆ καὶ ἀτελεῖ τὰ διαπραχθέντα τῷ 1831 ἑλληνικὰ ὄρια. «Κατὰ πάντας τοὺς ἀρμοδίους πολιτικούς ἀνδρας, εἶπε, τὰ ὄρια ταῦτά εἰσι κίνδυνος καὶ συμφορὰ διὰ τε τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν εἶναι ἐνθάρρυνσις διὰ τὴν ληστείαν, καὶ ἡ ληστεία ἐπάγεται κατ' ἀνάγκην ταραχὰς εἰς τὰς ἁμέρους ἐπαρχίας». Ἐὖ ποτὶ δύναται τις νὰ ἐνδοιάξῃ ἐὰν αἱ πρὸς τὴν Ἑλλάδα διαθέσεις τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως εἰσὶν αἱ αὐταί, αἵτινες καὶ κατὰ τὸ συνέδριον, καὶ ἡ ὁπωσοῦν σκληρὰ γλῶσσα μελῶν τινῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπουργείου ὁμιλούντων περὶ Ἑλλήνων θὰ ἐφαίνετο ἐξεγείρουσα τοιαύτας ἀμφιβολίας, ἐὰν ἡ τοῦ πρωθυπουργοῦ δὲν ἦτο ἀρκούντως ὀριστικὴ ὅπως ἀποσοθήσῃ τοὺς τοιοῦτους φόβους.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἡ ἐγκύκλιος τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τῆς Γαλλίας κ. Βάδδινγκτων, δι' ἧς προσεκαλεῖτο ἡ Ὑψ. Πύλη εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ὅρων τῆς βερολινείου συνθήκης. Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἔγγραφον ἔχει ἐν μεταφράσει οὕτως.

Ἐπισημαίνεται τῶν ἐξωτερικῶν τῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτῆ τῆς Γαλλίας.

Παρίσις, 27 Σεπτεμβρίου 1878.

Κύριε,

Ἡ τροπή, ἣν ἐν Τουρκίᾳ ἔλαβον τὰ πράγματα, ἐπιφέρει λίαν τὰς μερίμνας τῆς δημοσίας γνώμης. Δὲν ἦτο μὲν δυνατόν νὰ ἐλπίσῃ τις ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς βερολινείου συνθήκης θὰ ἐξεπληροῦτο ἄνευ δυσκολίας οὐδὲ πρὸ πάντων ὅτι οἱ μουσουλμανικοὶ λαοὶ τῆς αὐτοκρατορίας θ' ἀπεδέχοντο μετὰ πλήρους ἐγκαρτερήσεως τὴν νέαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν· ἀλλ' ἐδικαιοῦτο ν' ἀναμνησθῆ ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, ἣτις εἶχεν ἀποδείξει ἐνέργειαν κατὰ τὴν πάλιν, θ' ἀνελάμβανε μετὰ πλείονος σταθερότητος τὴν διεύθυνσιν τῶν πνευματικῶν μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς εἰρήνης καὶ θὰ ὠφελεῖτο ἐκ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συμβολαίου, ὅπερ ἀντικατέστησε τὴν προεισαγωγικὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Μεγάλῃ ταραχῇ φαίνεται τοῦλάχιστον ἐπικρατοῦσα ἐν τοῖς συμβουλοῖς τῆς Πύλης καὶ ἡ κατάστασις τῶν ἐπαρχικῶν ἀποκαλύπτει διατάραξιν, ἣτις δύναται ν' ἀποβῆ ὀλεθρία, ἐὰν οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Σουλτάνου ἐξακολουθῶσιν ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν τύχην τῶν γεγονότων.

Δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν πρόφασιν τῆς ἀπειθαξύνσεως πρὸς δικαιολογίαν. Ἡ ἀπειθαξύνσις αὕτη θὰ ἐξηγῆτο τὸ πολὺ μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἣτις παρεδίδο τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Τουρκίας εἰς τοὺς χειραφετηθέντας Σλαβούς τῆς Σερβίας, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Βουλγαρίας. Ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖται πλέον μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου, ἣτις ἀπέδωκεν εἰς τὸν Σουλτάνον, πάσας τὰς χώρας τὰς ἀφαιρεθείσας ἀπ' αὐτοῦ πρὸς νότον τοῦ Αἰμοῦ, καὶ πάσας ἐκεῖνας, ἐφ' ὧν εἶναι δυνατόν νὰ διατηρηθῆ ἐπιωφελῶς ἡ κυριαρχία αὐτοῦ. Τί θὰ ἐκέρδιαινε εἰς πραγματικὴν δύναμιν ἀνακτώμενος τὰς ἡγεμονίας, αἵτινες ἦδη πρὸ τοῦ πολέμου ἦσαν σχεδὸν ἀνεξάρτητοι, ἢ καὶ ἀναλαμβάνων ἐν Βουλγαρίᾳ ἄμεσον ἐξουσίαν ἣτις, ἀδικαιότως θὰ

δημιουργηθῆτο. Τί θὰ ἐκέρδιαινε μὴ συνεννοούμενος μετὰ τῆς Αὐστρίας, ἢ ἀρνούμενος εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπαυρόμενος τῶν μεθορίων τῆς Ἑλλάδος, ἣς τὴν συμμάχουσαν μέγιστον ἔχει συμφέρον νὰ προσκτήσῃται κατὰ τὴν νέαν ἐν Ἀνατολῇ κατάστασιν τῶν πραγμάτων;

Ἡ Πύλη ἄρα ὀφείλει ν' ἀποδεχθῆ ἀποφασιστικῶς τοὺς νέους ὑπάρξουσ ὅρους, οἵτινες ἐγένοντο αὕτη καὶ νὰ παρακολούθῃ ὅπως μὴ ἡ γνώμη τῶν μουσουλμανικῶν λαῶν τῆς Τουρκίας ἀποπλανηθῆ παραφερομένη ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι εἶναι δυνατόν ἡ ἐκτέλεσις τῆς βερολινείου συνθήκης ν' ἀποσοβῆθῆ ἀκινδύνως, ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀναβληθῆ. Ὀφείλει νὰ προσπαθῆσῃ τοῦναντίον ὅπως πείσῃ αὐτοὺς ὅτι τὸ συνέδριον ἐπηνώρθωσεν ὅσον, καὶ πλέον ἴσως ἢ ὅσον ἦτο δυνατόν νὰ ἐλπίσῃ τις κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς συνόδου αὐτοῦ, τὰς ἀπολείας, αἵτινες ἐπεβλήθησαν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ὑπὸ ἀτυχοῦς πολέμου καὶ ὅτι ἡ αὐτοκρατορία αὕτη ἐὰν γινώσκῃ νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τοὺς σκοποὺς τῶν ἐν Βερολίῳ διαπραγματευθέντων, δύναται εἰσεῖτι νὰ διαδραματίσῃ ἐπιωφελῆς πρόσωπον ἐν Εὐρώπῃ. Τοῦτο ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ μέσον τοῦ νὰ διατηρηθῆ τὴν εὐμένειαν τῶν δυνάμεων, αἵτινες ὑπερησπίσθησαν μέχρι τοῦδε τὰ συμφέροντα τῆς Πύλης καὶ νὰ ματαιώσῃ τοὺς ὑπολογισμοὺς, ὅσοι δύνανται νὰ ἦναι αὕτῃ ἐχθρικοί. Ἐπιθυμοῦμεν ἄρα νὰ βλέπωμεν τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ Σουλτάνου ἐμπνεομένους ὑπὸ τῶν γενικῶν τούτων θεωριῶν, ἐν τῇ διαγωγῇ ἣν πρόκειται νὰ διαχαράξωσιν ἐπὶ τούτοις, καὶ πιστεύομεν ὅτι εἶναι καιρὸς, ἐὰν δὲν θελωσι νὰ διακυβεύωσιν τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ἀνακτηθέντα διὰ τῆς ἐπιωφελῆσεως τῶν δυνάμεων ἐν καταστάσει πραγμάτων, ἣτις ἐφαίνετο ἀπεινωσμένη.

Τὰ μάλιστα καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ὀφείλετε νὰ ἐπιμείνητε κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν πάντοτε ὁσάκις ἠθέλετε λάβει εὐκαιρίαν. Αἱ συμβουλαὶ αὗται ὑπαγορεύονται ἡμῖν ὑπὸ τοῦ εἰλικρινοῦς ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἔχομεν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Δέξασθε, κ τ λ

[Ἐποχ.] ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Φαίνεται ὅτι ἡ φύσις, ἡ ἄπαντα τὰ ὄργανα τοῦ ἡμετέρου σώματος τοσοῦτο σοφῶς διαπλάσασα, ὅπως καταστήσῃ ἡμᾶς εὐδαίμονας, προσέθηκεν ἡμῖν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἡμῶν ἀπὸ τῆς λύπης, τῆς προσερχομένης ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ἡμετέρων ἀτελειῶν.

Αἱ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑἸΘΗΝΑΙ *.

... Ὁ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως εἰς ἐπιπολῆς θεώμενος τὰς νέας Ἀθήνας, δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅσοτον ἦν τὸ σχεδιογράφημα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Ὁ ὀφθαλμὸς, βλέπων ἐλευθέρως τὰ τέσσαρα κέντρα τοῦ ὀρίζοντος, ἔχει πρὸ αὐτοῦ θαυμασίον πανόραμα ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ λόφου ἐκείνου, οὗ τὸ ἔδαφος, συγκεῖμενον ἐκ κόνεως συντετριμμένων μαρμάρων, ὑπόκειται ὡς βᾶθρον τοῖς ἀρίστοις ἀρχιτεκτονικοῖς μνημείοις. Καίτοι ἡ νέα πόλις ἴδρυται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου ἄστεως, ἀλλ' ὁμοῦς τείνει πρὸς βορρᾶν τῆς ἀκροπόλεως, ἣς τὰ μεσημερινὰ μέρη καταλείπει κενά· ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐκείνῳ ποτε οἱ παρὰ τὸ ἄστυ δῆμοι Μελίτη, Κόβηθος καὶ Αἰμίνα.

Ἔθεν δῆλον ὅτι, ἐπὶ μὲν Περικλέους, αἱ Ἀθηναίαι, πανταχόθεν τὴν Ἀκρόπολιν περιβάλλουσαι, εἶχον σχῆμα μεγίστης ἐλλειψοειδοῦς ἀσπίδος, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἔχουσι σχῆμα πέλτης, ἣγουν τῆς ἀσπίδος ἐκείνης τῶν Ἀμαζόνων, ἣτις ἔφερε τοξοειδῆ ἐγκοπὴν κατὰ τὸ ἔτερον τῶν ἄκρων. Ἐντὸς τῆς ἐγκοπῆς ταύτης ὑψοῦται σήμερον ἡ Ἀκρόπολις.

Δυσμικῶς, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ πρανοῦς τῆς Ἀκροπόλεως, κατὰ τὰ Προπύλαια, ἐπεκτείνονται μὲν κυκλικῶς αἱ κλιτύες τοῦ τῆς Πνυκῆς γηλόφου, ἐμφανίζονται δὲ πλαγιόθεν αἱ ὀγκώδεις γωνίαι τοῦ τεθραυσμένου Ἀρείου Πάγου, ὅστις, λάμποντας τοῦ ἡλίου, ἀντανανκᾶ λευκοφαῖον καὶ μολυβδόχρουν φῶς.

Δεύτερον διάγραμμα προβάλλει ὁ λόφος τῶν Νυμφῶν, ἐπὶ μὲν τῆς κορυφῆς ἔχων τὸ ἀστεροσκοπεῖον, ἴδρυμα νεώτερον, κατὰ δὲ τὴν ἐπιφανείαν στρωνοῦμενος ὑπὸ πυρροχρόου γλῶσῃ, διασπειρομένης ὑπ' ἀσθενῶν δένδρουφιων καὶ τινων ἀκανθοφόρων θάμνων. Τὸ δὲ τρίτον διάγραμμα σχηματίζεται ὑπὸ τῆς σκιαγραφίας τοῦ ὄρους Ἰκάρου, ὅστις, μέχρι μέσου καλυπτόμενος ὑπὸ γλοερωτάτων λαρίκιων, διαγράφεται ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ. Ἄνωθεν τοῦ ὄρους Ἰκάρου ὑπερφαινεται ἡ ὄρεα τοῦ Κιθαιρωνῶνος κορυφῆ, μακρὰν δὲ, λίαν μακρὰν, τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀκροκρινίου.

Βορειοδυτικῶς, ὁ μὲν δόλιγος ἐλαιῶν, ἔχων ἀργυρόφαια τὰ φύλλα, διχάζει τὸ ἀθηναϊκὸν πεδίον ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν· ἡ δὲ κοινορτώδης ὁδὸς τοῦ Πειραιῶς, ὀριζομένη πρὸς καὶ πρὸς ὑψῆλων αἰγείρων ἰδιαιτέρου τινὸς εἶδους, διήκει κατ' εὐθεῖαν διὰ πρασιῶν κριθῆς, ἀλλάκων ἀμπέλου καὶ ἀνηρότων γαιῶν.

(*) Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ κ. Henry Houssay ἐπὶ τὸν τίτλον *Athènes, Rome, Paris, l'histoire et les mœurs.*

Παρὰ τὰς Ἀθήνας, ἔμπροσθεν τῆς ὁδοῦ, ὁ ναὸς τοῦ Θησεῖος, ἀνέπαφον σχεδὸν θαῦμα τῆς ἐλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀρίσταται λίαν ἀποτόμως τῶν τοῦ ἐλαιῶνος φύλλων, διότι διακοσίων καὶ διςχιλίων ἐτῶν ἥλιος ἐχρῶσσε τὰ μάρμαρα αὐτοῦ διὰ πλουσίου ὠχροκιτρίνου χρώματος. Ὁ ναὸς ἐμφανίζεται κατὰ πλαγίαν πρόσοφιν, ἣν οἱ παλαιοὶ ἐπινοήσαντες καθιέρωσαν τὸ πρόσωπον εἶναι ἀνατολικόν, τὸ ἀέτωμα γεγλυμμένον, οἱ ὀκτὼ κίονες δωρείου βυθμοῦ καὶ μακρὸν τὸ μεταστύλιον τῆς κατὰ τὴν βορείαν πτέρυγα στοᾶς. Τὸ Θησεῖον ὑψοῦται ἐπὶ πώδους γηλόφου, κεκαλυμμένου ὑπὸ κάκτων καὶ δύο ὑψηλῶν ἀλῶν, αἵτινες διὰ τε τὸν λῆτον καὶ ὑπερτενῆ κορυφὴν καὶ διὰ τὴν κορυφὴν αὐτῶν, τὴν κεκοσμημένην ὑπὸ δύο κλάδων, παραδόξως περιελιγμένων, εἶναι παρεμπερεῖς πρὸς δύο παμμεγέθεισι λαμπτήρας. Μικρὸν περαιτέρω τοῦ Θησεῖου ἀρχεται ἡ νέα πόλις, ὁ δ' ὀφθαλμὸς βλέπει ἀμέσως τὴν παλαιὰν τουρκικὴν συνοικίαν. Τὴν συνοικίαν ταύτην ἀποτελεῖ ἄθροισμα μικρῶν λευκῶν οἰκιῶν, ἔχουσῶν ἢ ἐρυθρὰς στέγας ἢ ἐπίπεδα δώματα· ἡ ὄροφῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι μία καὶ μόνη, τὰ δὲ παράθυρα μικρὰ καὶ ἀτάκτως τεταγμένα. Τὰ ἄθλια ταῦτα οἰκίματα, ὧν τινα ἦδη καταρρέουσι, κείνται ἀδικαίως πρὸς τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ἐπὶ γραμμῆς τὰ μέγιστα ἀκανονίστου καὶ ἐναντίας τῆς συγχρόνου ἀγορανομίας. Ἡ συνοικία αὕτη δὲν ἔχει οὔτε ὁδοὺς οὔτε στενωποὺς, ἀλλὰ λαβύρινθον ἀτραπῶν, αἵτινες εἶναι εἴτε στεναὶ, ὡς αἱ ὑπὸ τῶν αἰγῶν ἐπὶ τῶν βουνῶν χαρασσόμεναι, εἴτε ἐλικόστροφοι, ὡς αἱ ὑπὸ τῶν βυάκων ἐν τοῖς πεδίοις διαγραφόμεναι αὐλακῆς. Ποῦ καὶ ποῦ ἐκτείνεται ἡ γῆρας γῆπεδον πλησίον ἡρειπωμένης οἰκοδομῆς, ἢ ὑψοῦται μέγας τῶχος, οὗ τὴν κορυφὴν κατέστησαν ἀνώμαλον οἱ καταπετόντες λίθοι· ὁ τοιοῦτος τῶχος περιορίζει αὐτὴν τινα, ἐν ἧ ὀθόνη, ἀπὸ σχοινίου αἰωρούμενα, στεγνοῦνται ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Ἀλλὰ τὸ μόνον κανονικὸν οἰκοδόμημα, τὸ ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου διαφανόμενον, εἶναι ὁ στρατῶν τοῦ πυροβολικοῦ. Κιμωλιώδης ἀγυιὰ ἀρχεται μικρὸν ἀπὸ τοῦ στρατῶνος τούτου· ἡ ἀγυιὰ αὕτη διέρχεται διὰ τῶν τελευταίων τῶν Ἀθηναίων οἰκημάτων, διατρέχει τὴν πέριξ πεδιάδα, φθάνει εἰς τὸν ἐλαιῶνα καὶ διέρχεται δι' αὐτοῦ, διατρίβει κατὰ μέσον τοὺς τε ἀμπελώνας καὶ τοὺς ἀγρούς τῶν κριθῶν καὶ τέλος ἀνέρχεται διὰ τῶν ὄρεων Κορυδαλοῦ καὶ Ἰκάρου. Αὕτη ἦν ἡ εἰς Ἐλευσίνα ἀγούσα ἱερὰ ὁδὸς, ἣν ἐπορεύετο ἡ ἐλευσινιακὴ πομπὴ τῆς ἑκτῆς τῶν Μυστηρίων ἡμέρας.

Αἱ μεγάλαί τῆς Πάρνηθος γλαφυραὶ γραμμαὶ, διακρινόμεναι ἤδη πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν μέρος, ὅπισθεν τοῦ ὄρους Ἰκάρου, περιβάλλουσι πρὸς βορρᾶν ὅλον τὸν ὄριζοντα. Εὐρεῖται κεχερωμένη πεδιάς, ὑπὸ κλημάτων κατατετμημένη καὶ ὑπὸ συστάδων ὕψων, συκῶν, ἀμυγδαλῶν καὶ σχίνων κατεσπαρμένη, ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν κλιτύων τῆς Πάρνηθος μέχρι τῶν πρώτων τῆς πόλεως οἰκιῶν. Ἡ Πάρνης ἐπιστέφεται ὑψὺ ὕψηλων ἐλατῶν καὶ διχάζεται κατὰ μέσον ὑπ' εὐρείας βράχης, ἣν νομίζεις ὅτι διήνοιξεν ὁ πελαγικὸς Τιτᾶνος. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ μέρους διαφαίνεται ἡ παλαιὰ τουρκικὴ συνοικία, τὸ αὐτὸ πάντοτε χάος λευκῶν οἰκιῶν καὶ ἐρυθρῶν στεγῶν.

Ἐν τοσοῦτῳ εὐρήνται καὶ τινὰ εὐθύγραμμα μέρη. Τοῦ ἀνατολικοῦ τείχους τῆς στοᾶς τοῦ Ἀδριανοῦ φαίνονται σκηνογραφικῶς οἱ ἐπτὰ κορινθίου ῥυθμοῦ κίονες, ἐνθα εἶναι ἡ ἀγορά. Ἡ ἀγορὰ αὕτη εἶναι πλήρης σκηνῶν καὶ στεγασμάτων, ὑπὸ τὰ ὅπλα πολυῦνται αἱ ὀπῶραι, τὰ λαχανικά, τὰ τηγανητὰ καὶ τὰ κρέατα. Αὐτοῦ εὐρίσκονται καὶ οἱ ἀργυρᾶμοιβοὶ καὶ οἱ παντοειδῆς μεταπράται. Συγγράμως βλέπομεν τὴν στοὰν τοῦ ναοῦ τῆς ἀρχηγέτιδος Ἀθηνᾶς (Πύλη τῆς νέας ἀγορᾶς), ἔχουσαν τέσσαρας ὑψηλοῦς δωρεῖου ῥυθμοῦ κίονας, θριγκῶν ἐκ τριγλύφων καὶ ἀπεστεμμένον ἀέτωμα καὶ τὸν μικρὸν οὐράγιον πύργον τοῦ ὠρολογίου τοῦ Ἀνδρονίκου, κεκοσμημένον διὰ ζωφόρου.

Δύο μακροὶ, εὐθύτατοι, παράλληλοι καὶ ἀμφοτέρωθεν ἀπέχοντες τῆς Ἀκροπόλεως ὁδοί, διασταυροῦνται ἐν τῇ πελάγει ἐκείνῃ τῶν οἰκιῶν, ὧν αἱ τε στέγαι καὶ τὰ δώματα, διάφορον τὸ τε ὕψος καὶ τὸ πλάτος ἔχοντα, ἀναμιμνήσκουσιν ὄντως τὸν θεατὴν τὰς ἀβύσσους καὶ κορυφὰς τῶν κυμάτων. Ὁ μὲν πρῶτος (ὁδὸς Ἀθηνᾶς) ἐξικνεῖται εἰς τὴν Πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας· ἡ πλατεῖα αὕτη εἶναι εἶδος περιβάλου πεφυτευμένου μὲν διὰ πλατάνων καὶ πεπεροδένδρων, κεκοσμημένου δὲ διὰ σκιαδῶς νεοελληνικῆς κατασκευῆς. Ὁ δὲ δευτέρος (ὁδὸς Λιόλου) ἐνοῦται τῇ ὁδῷ Πατησίων, ἣτις ὡς λευκοπῆ ταινία προβαίνει πᾶρῶν εἰς τὴν ἐξοχὴν. Αἱ δύο αὗται ἀγυαὶ τέμνουσιν ἕτερον ὀλιγον ὁδόν, ὅστις διερχόμενος περὶ τὰ ἑκατὸν μέτρα ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Θεπέως, διατρέχει ὕλην τὴν πόλιν, ἀπὸ δυτικῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ τελευτᾷ πρὸ τῶν ἀνακτόρων. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ὁδὸς Ἐρμοῦ, ἡ μεγάλη τῶν Ἀθηναίων ἀρτηρία, δι' ἣς διερχονται οἱ περιηγηταί, οἱ βιαστικοί, τὰ ὄχηματὰ, οἱ ἵπποι, ἐνῶ ἡ ὁδὸς Λιόλου, ἔχουσα καρενεῖα, ἐν ὅσιν ἀναγιγνώσκουσι μᾶλλον ἢ πίνουσι, ἐργαστήρια, ἐν ὅσιν ἀγορεύουσι μᾶλλον

ἢ ἀγοράζουσι, πεζοδρομία, πλήρη διαβατῶν, οἷτινες συζητοῦσι μᾶλλον ἢ διακρίνουσι, εἶναι ὁδὸς τῶν ἀργῶν, τῶν κηφίων, τῶν ἡδύλακων καὶ τῶν πολιτικῶν, ὧν ἡ ἀξία δὲν ἠνοήθη.

Βορειοανατολικῶς φαίνεται ἡ σύγχρονος πόλις, ἣς ὑπέκειται ὁ τε Λυκαθητὸς, ἔχων ἐρυθρὰν ψιλλὴν καὶ ξηρὰν τὴν κορυφὴν καὶ τὸ Πεντελικὸν ὄρος, πρὸς τὸν ὄριζοντα διαγραφόμενον. Αἱ ὁδοί, εὐρύτεραι καὶ κατ' ὀρθὰς γωνίας ἐξῆρματομημέναι, ὄριζονται ὑπὸ κορυφῶν, λευκῶν καὶ πολυορόφων οἰκιῶν, ὧν ὁ ἀρχιτεκτονικὸς ῥυθμὸς εἶναι νεοελληνικός. Τῶν οἰκιῶν τούτων τὸ περίβλημα εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μαρμαρίνον, ἐφ' ὃ ἐναρμύζονται μικροὶ κιονίσκοι· ἐνιαχοῦ μικρὰ μὲν περιστύλια ἐξέχουσιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, τὰ δὲ κοσμήματα τῶν ἀκρωτηρίων περιτρέχουσι· τὰ ἄκρα τῶν ἐπιπέδων στεγῶν. Ὅπισθεν δὲ πάσης οἰκίας χλοάζουσι κήποι μικροί, ἐν ὅσιν, τῇ βοήθειᾳ ἐπεισάκτου γῆς καὶ συχνῆς ἀρδεύσεως, φύνται ἀναμιμνήσκουσι τε καὶ κόμαροι, κάκτοι τε καὶ σχίνοι, ἀμπελὸς τε καὶ κληματίς. Περὶ δὲ τὴν συνοικίαν ταύτην τῶν νέων Ἀθηναίων διαθέουσι πολλοὶ εὐρεῖς περίβολοι, ὀριζόμενοι ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν πεπεροδένδρων, ὧν οἱ ἐπιμήχεις βότρυς ἔχουσι πορφύρεον καρπὸν.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ ὀφθαλμὸς διακρίνει νεώτερα οἰκοδομήματα. Ἰδοὺ ὁ νέος καθεδρικός ναὸς (ἡ Μητρόπολις), ἔχων βυζαντινὸν τὸν θόλον καὶ ῥωμανὸν τὸν δύο πύργους ἔχοντα νάρθηκα. Ἰδοὺ ὁ παλαιὸς καθεδρικός ναὸς, ὅστις ἂν μὴ εἶχε θολίσκον τινὰ βοιωτικῆς, οὐδὲ ὄλλως ἤθελε διακρίνεσθαι ἀπὸ τῶν περὶ τὴν οἰκίαν, ἕνεκα τῆς σμικρότητός του. Ἰδοὺ τὸ κωδωνοστάσιον τῶν Ἀγίων Θεοδώρων καὶ ἡ πολύγυρος τοῦ Πανπιστημίου στοᾶ καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ μαρμαρίνα τοῦ Πολυτεχνείου προπύλαια. Παρὰ τὴν τῆς πόλεως ἐσχατιάν, ἀκριβῶς ἐν τῇ ἄκρῃ τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ, λίαν ἀνάντους οὗτος πρὸς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, τὰ ἀνάκτορα προβάλλουσι τὴν εὐρεῖαν, λευκὴν καὶ μαρμαρίνην πρόσψιν αὐτῶν, ἐν μέσῳ δύο χλοάζοντων ὄγκων, ἣτοι τοῦ περιβάλου τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος, πεφυτευμένου ὡς κήπος γαλλικός, καὶ τοῦ βασιλικοῦ κήπου, ὅστις εἶναι ἀληθῆς ἀγγλικὸς περίβολος (park), ἔχων ἐλικοειδῆς δένδροστοιχίας καὶ καταπρασίνας πρασιάς καὶ πυκνοφύλλους λόγγας.

Τὸ ἀνάκτορον εἶναι παμμιγέθης τετραπλευρον, ἔχων πλείω τῶν διακοσίων παραθύρων καὶ θυρῶν. Ἀλλὰ τὸ μνημεῖον τοῦτο, ἕνεκα τῶν ὑπερμέτρων αὐτοῦ διαστάσεων, τῶν μὴ περιοριζόμενων ὑπὸ τοῦ ῥυθμοῦ, εἶναι στρατῶν μᾶλλον ἢ ἀνακτόρον, καίτοι

ἔχει ἀέτωμα, ἀρχαῖκον ἀκρωτήριον καὶ ἐκ κίωνων περιστύλιον. Καὶ ὅμως πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ἀνακτόρου τούτου ἐγένετο χρῆσις τοῦ θαυμαστοῦ πεντελικοῦ μαρμαρίου, οὗ τὰ λατομεῖα οὐδὲ ὄλλως ἐξήντηλθεν ὁ Παρθενῶν, τὰ Προπύλαια, τὸ Ἐρεγθεῖον. Ἀλλ' οὐκέτι παρήσαν ὁ Φειδίας καὶ Ἰκτίνος, ἵνα ζωογονήσωσι διὰ τοῦ πνεύματος τὴν ὕλην.

Ὅπισθεν τῶν ἀνακτόρων ἐκτείνεται εὐρεῖα κοινοσάλευα, ὑπόζυθος, ἐμπερησμένη πεδιάς, ἐν ἣ ἄλλήματὰ τινὰ ἀμπελου, καλάμαι κριθῆς, ἀθροίσματα δένδρων, καλύπτουσι τὸ χεῖρον καὶ ἀνωρὸν ἔδαφος. Ἡ πεδιάς ἐκείνη περιβάλλει τὸν Λυκαθητῶν καὶ προχωρεῖ εὐνομένη μέχρι τῶν τῆς Πεντέλης ὑπορειῶν· ἡ δὲ Πεντέλη, λουσμένη ἐν ῥοδίῳ καὶ κυανολεύκῳ φωτί, ὑψύται ὡς πελώριον ἀέτωμα ναοῦ.

Ἀνατολικῶς δ' ὁ ὄριζων εἶναι ὀλιγώτερον εὐρὺς, διότι ἐπὶ τριστήλια μέτρα κλείουσιν αὐτὸν αἱ κορυφαὶ τοῦ Ἰμμητοῦ διὰ τῆς κυανοπῆς καὶ ὀλίγον ἐμφαντοῦς κυματοειδοῦς γραμμῆς αὐτῶν. Ἀπὸ τῶν κορυφῶν τούτων ἐξορμῶσι κατὰ τὸ ἔαρ οἱ βομβοῦντες τῶν μελισσῶν ἔσμοι. Ἐντεῦθεν τῶν κλιτύων τοῦ Ἰμμητοῦ φαίνονται κλιμακῆδον βραχέεις καὶ ὀγκώδεις μαστοὶ βουνῶν, οὗς που καὶ που διαποικίλλουσι κανοφεῖς θαμνίσκοι. Διὰ τῶν θαμνίσκων τούτων διαγράφεται ἐλικοειδῆς τοῦ Ἰλισσοῦ ἡ κοίτη. «Ὁ Ἰλισσὸς, λέγει ὁ Σενέκας, τῷ Μαιάνδρῳ παρεμφερῆς, ἔχει ῥεῦμα ἤρεμον, μόλις βρέχων διὰ τῶν νοχηλῶν ὑδάτων αὐτοῦ τὴν διψαλέαν ἄμμον».

Ἐπὶ μὲν τῆς εὐωνύμου ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὅστις κατὰ τὸ θέρος δὲν εἶναι οὐδὲ ρύαξ, διαγράφεται ὡς κοῖλον, βαθύ καὶ ἐπιμήκης πέταλον τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον· ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς τὸ ἀπηνές καὶ λιμνάζον ὕδωρ τῆς κρήνης Καλλιρρόης, κείμενον ἐν μέσῳ παμμιγέθων βράχων, λάμπει πρὸς τὸν ἥλιον ὡς ἀργεῖον χάλκινον κάτοπτρον. Οὐ πᾶρῶν δὲ τῆς κρήνης τρυφῆς, ἡ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ προβάλλει τὴν εὐρεῖαν ἀψίδα καὶ τὸ κομψὸν κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ ἀττικῶν ὑπερήνων, ὅπερ ἔχει τρία ἀνοίγματα καὶ στέφεται ὑπ' ἀετώματος. Κομψαὶ τινες οἰκίαι, ἀποπληνηθεῖσαι μακρῶν τῆς νέας συνοικίας, κεῖνται μέσον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῆς Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τῶν οἰκημάτων τούτων ὅσον αὐτῶ ἐνωθήτονται καὶ ἄλλαι οἰκοδομαί.

Ἡ ἀμαυρὰ γλῶσση τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου νεκροταφείου καὶ τῶν πυκνῶν μύρτων καὶ κυπαρίσσων, τῶν σκιαζουσῶν τὸ καρενεῖον τοῦ ἀντροῦ τῶν Νυμφῶν, λούονται ἐν τῇ ἡλιακῇ φωτί· ἐν δὲ τῇ πυρπολουμένῃ πεδίῳ, αἱ ὑψηλαὶ κορινθίου ῥυθμοῦ στῆ-

λαι τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ῥίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἔδαφους τὰς γωνιώδεις καὶ γιγαντιώδεις σκιάς αὐτῶν, ἐνώπιον δὲ τοῦ κολοσσαίου αὐτῶν ὕψους φαίνονται μικρὰ τὰ περιεχόμενα ὄρη.

Ἰδοὺ δὲ πρὸς νότον, ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, οἱ κατρηπωμένοι τοῖχοι τοῦ Ἰουδαίου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, φέροντες ἐπάλληλα καὶ καμαρωτὰ ἀνοίγματα· αἱ ὀκτώ καὶ εἴκοσι ἀψίδες τῆς τοῦ Εὐμένου στοᾶς, κεχωσμένα μέχρι τοῦ τῶν θόλων θριγκοῦ καὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου τὰ ἐν ἡμικυκλίῳ βάθρῳ, τὰ μαρμαρίνα ἐδώλια, πλακόστρωτος ὀρχήστρα, οἱ κορμοὶ κίωνων καὶ τὰ ὑπόγεια καὶ θαλάσσια ὑποσκήνια τῆς σκηνῆς αὐτοῦ.

Πορρωτέρω διαφαίνεται ὁ κυκλοτερὴς λόφος τῶν Μουσῶν, οὗ τὴν μὲν κορυφὴν κατέχει τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου, τὰς δὲ πλευράς αἱ δίκην σιστείνων ὁπῶν εἰσοδοὶ τοῦ τριπλοῦ ἐκείνου ὑπογείου δώματος, ὁ καλοῦσι Φυλακὴν τοῦ Σωκράτους.

Ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τῆς μεταξὺ τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν καὶ τῶν τῆς εὐωνύμου τοῦ Ἰλισσοῦ ὄχθης μαστῶν διανοιγομένης κοιλάδος, φαίνονται, κατέναντι τοῦ θεάτρου τοῦ Βάκχου, τὰ γλαυκὰ τοῦ κολπίσκου Φαλήρου ὕδατα. Τὰ ὕδατα ταῦτα, οὕτως διαφανόμενα, ἀποτελοῦσι τὸ μόνον ἐπιβυμητὸν καὶ εὐκταῖον παραπέτασμα βάθους (toile de fond) τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Δεξιῶθεν ὁ μὲν Πειραιεύς ἀνοίγει τὰς τρεῖς αὐτοῦ λεκάνας, φαντασιώδεις ἐχούσας τὰς ἀνωμαλίαις, ἡ δὲ ἀκτὴ τῆς Ἀττικῆς, περιβαλλομένη ὑπὸ κρυσσῶν ἀφροσῆσης ταινίας, διολισθαίνει πρὸς τὴν Ἐλευσίνα, καὶ ὁ Σαρωνικὸς κόλπος, κατάλευκος καὶ κατάργυρος μαρμαίρει ὑπὸ τὸ φῶς καὶ τὰς φλογεράς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας. (Μετὰφρασις Δ. Γ. Μ.)

ΠΕΡΙ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ.

Γ'.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθ. 46).

Ἰπὸ τὸν ὄρον χαρτονόμισμα ἔχουμεν νὰ ἐξηγήσωμεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ δύο λέξεις τῆς γαλλικῆς, τὴν *papier monnaie* καὶ τὴν *monnaie de papier*.

Καὶ *monnaie de papier* μὲν λέγεται τὸ ὑπὸ κυβερνήσεως, τραπέζης ἢ ἰδιωτῶν ἐκιδόμενον γραμματίον, ὑπὲρ τῆς ἐξαργυρώσεως τοῦ ὅπου ἐλήφθη πᾶσα πρόνοια ἐκ προτέρων καὶ δύναται ἐπομένως αὕτη, εἴτε ἀμέτως, εἴτε καὶ τὴν ὀρισμένην ἡμέραν, ἀσφαλῶς ν' ἀπαιτηθῆ. φέρει δὲ ἐνίοτε καὶ τόκον καὶ

εἶναι πάντοτε ὀρισμένον τὸν ἀριθμὸν. Ὡστε τὸ γραμματίον τοῦτο προὔπονεε ποσὸν χρηματικόν, καὶ μόνον ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ταύτῃ ἐκδίδεται. Ἡ πίστις πολλάκις συντρέχει μετὰ τοῦ μεταλλικοῦ χρήματος, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ μόνῃ ὑπάρχει ὡς βᾶσις τοῦ *monnaie de papier*. Εἶναι λοιπὸν κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν οὐχί, κατ' οὐσίαν ὅμως πραγματικὸν νόμισμα τοῦτο. Τοιαῦτα εἶναι αἱ μετοχαὶ τῶν κυβερνητικῶν δανείων, τὰ κυβερνητικὰ ἐντάλματα, αἱ τραπεζικαὶ μετοχαὶ, τὰ τραπεζικὰ γραμματίδια (αθ), αἱ συναλλαγματικαὶ (λ) καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.

Papier-monnaie δὲ, κυρίως χαρτονομίσμα, λέγεται τὸ γραμματίον ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκδίδωσι πάντοτε κυβερνήσις τις (λα), ἄνευ ὑποσχέσεως ῥητοῦ χρόνου πρὸς ἐξαργύρωσιν, ἄνευ τόκου καὶ ἐνίοτε ἄνευ ὀρισμένου ποσοῦ. Ὡστε εἶναι ὁμολογία αὐτῆς μᾶλλον διὰ καταναγκαστικὸν παρὰ τῶν πολιτῶν δάνειον.

Εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ χαρτονομίσματος συνετέλεσεν ὅ,τι πλεῖστον ἢ σφαλερὰ ἰδέα, ἢ ἐπικρατοῦσα ἄλλοτε, καθ' ἣν τὸ νόμισμα κυκλοφορεῖται καὶ ἀνταλλάσσεται, διότι τοιαύτη ἢ θέλησις τῆς ἐκτυπώσεως αὐτὸ κυβερνήσεως. Κατ' ἀκολουθίαν πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην προσέβησαν πολλοί, ἐν οἷς μάλιστα καὶ ἄνδρες ἐμβριθεῖς ἄλλως τε καὶ εὐπαιδευτοί, ὡς ὁ ἄββᾶς *Terrasson*, διατυπώσαντες τὴν περὶ τοῦ χαρτονομίσματος ἰδέαν αὐτῶν ὡς ἐξῆς. «Καθὼς διὰ τῶν ἐμβλημάτων τοῦ κράτους καὶ τῆς εἰκόνης τοῦ βασιλέως τὰ μέταλλα ἀποκτώσιν ὀρισμένην ἀξίαν, οὕτω καὶ ὁ χάρτης δύναται, ὡς αὐτὰ, νὰ περιβληθῇ ἀξίαν, ἣς ἐκ φύσεως στερεῖται». Τὸ ἀνυπόστατον ὅμως καὶ ἀνακόλουθον τοῦ συλλογισμοῦ τούτου κατέδειξεν ἰδίᾳ ὁ *Turgot* (λβ), ἀντεπεξελθὼν κατὰ τοῦ *Terrasson*, καὶ κατόπιν ἡ ἐπιστήμη παρεδέξατο ὡς

(αθ) Πρώτη ἢ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, συστηθεῖσα κατὰ τὸ 1694, ἔλαβε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδῃ γραμματίδια, πληρωτέα πρὸς τὸν κομιστήν. Γ. Α. Ράλλη, Ἐμπορ. δικ. τ. Α', σ. 43.

(λ) Αἱ συναλλαγματικαὶ εἶναι ἐφευρέσεις τῶν μέσων χρόνων, περὶ ὧν τὸ πρῶτον γίνεται λόγος ἐν τῷ κανονισμῷ τῆς *Avignon* τοῦ ἔτους 1243 εἰς ἰδιαιτέρον ἐπὶ τούτῳ κεφάλαιον, ἐπιγραφόμενον *De litteris cambii*. Γ. Α. Ράλλη, Ἐμπορ. δικ. τ. Α', σ. 420, σημ.

(λα) Πολλάκις κυβερνήσεις τινὲς ἀντὶ νὰ ἐκδώσωσιν ἀπ' εὐθείας χαρτονομίσμα, πράττουσι τοῦτο ἐμμέσως διὰ τῶν Τραπεζῶν, ὀρίζουσαι ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν διὰ τὰ γραμματίδια αὐτῶν, ὡς τοῦτο γίνεται νῦν ἐν Ἑλλάδι.

(λβ) Ὁ *Turgot* ἦτο μόλις 22 ἐτῶν, ὅτε ἀνέπτυσσε τὰ ἀνωτέρω, γράφων πρὸς τὸν ἄββᾶν *Cicé*.

ἀλήθειαν τὸ ἐξῆς. «Τὸ νόμισμα κέκτηται μεταλλικὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν, ἐνῶ ἡ τοῦ χαρτονομίσματος εἶναι ἐπίθετος καὶ ὀνομαστικὴ (λγ).

Κατὰ τῆς ψευδοῦς ταύτης περὶ τοῦ χαρτονομίσματος παραδεδομένης ἰδέας παρατιθέμεθα τὰ ἐξῆς, γραφέντα ὑπὸ τοῦ σπουδαίου ἄγγλου πολιτειολόγου, *John Stuart Mill*, μετὰ πνεύματος πλήρους εἰρωνείας καὶ σαρκασμοῦ. «Τῷ ὄντι, λίαν ἐπαγωγὸς ἡ ἰδέα, λίαν γοητευτικὸν τὸ φαινόμενον ὑπάρχει διὰ τὸν πιστεύοντα, ὅτι ἡ ἐξόφλησις τῶν ἐθνικῶν χρεῶν, ἡ κάλυψις ἄνευ φόρου τῶν δαπανῶν τῆς κυβερνήσεως, καὶ τελευταῖον ἡ εὐημερία τῆς ὅλης κοινωνίας κατορθοῦται διὰ τῆς ἐκτυπώσεως χαρακτῆρων τινῶν ἐπὶ τεμαχίων χάρτου. Πλείονα τούτων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιμείνῃ τις ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου» (λδ).

Τὸ χαρτονομίσμα δὲν εἶναι ἐφευρέσεις τῶν νεωτέρων χρόνων οὐδὲ πρῶτον ἤδη αἱ νεώτεροι κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης ἐν ὧρα ἀνάγκης κατέφυγον εἰς αὐτό ἦτο γνωστὸν καὶ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ καὶ ἐποχῇ. Ἄντι πάσης δ' ἄλλης περὶ τούτου εἰδήσεως περιοριζόμεθα ἀναγράφοντες ἐν ὑποσημειώσει τὴν σχετικὴν περιχοπὴν ἐκ τῶν *Περιηγήσεων* τοῦ ἐνεστοῦ Ἰβραίου Μάρκου Πόλου, περιηγηθέντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ *II* αἰῶνος τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ παρασχόντος οὕτω ἡμῖν τὰς μόνας ἀκριβεῖς καὶ βεβαίας περὶ τῶν μερῶν ἐκείνων ἱστορικὰς γνώσεις. Εἶναι λίαν περίεργοι αἱ περὶ τοῦ χαρτονομίσματος παρὰ τοῖς *Σίναις* πληροφορίαι τοῦ Μάρκου, ὅστις, ἄλλως τε διαμείνας ἱκανὸν χρόνον ἐν *Σινικῇ* κατέστη ἐνήμερος πάντων καὶ ἐπομένως ἀξιόπιστος (λε).

(λγ) *I. A. Σούτσου Ἐγγειρ. Δημοσιολογ. σ. 203.*

(λδ) *Principles of Pol. Oec. B. III. s. XX. §. 2.*

(λε) *Il est voit que en ceste ville de Cambalu est la secque (hôtel de monnaies) don grant sire, et est establé en tel mainère que l'on poet bien dire que le grant sire air l'aqueimie (l'alchimie) parfètement. . . Et quant cestes chartes sont faite en la mainère que je voz ai coniez, il en fait faire tous les paiement, et les fait despndre par toutes les provences et regnes et terres là où il a seingnorie et nulz ne l'ose refuser à poine de perdre sa vie. . . Et si voz di sans nulle faile que plosors fois l'an les marchand aportent toutes chouses que bien vaillent quatre cent mille pizans, et le grant sire les fait toutes paier de celes chartes. Et tncore vos di que plosors fois l'an voit comandment por la vile que tuit ceulz que ont pierres et perles et or et argent, le doivent porter à la secque don grant sire, et ils le font et hi n'aportent en si grant habun-*

ἴς βλέπομεν ἐν τῇ περιχοπῇ ταύτῃ φοβερὸς ἀναφίνεται ὁ τῶν *Σινῶν* αὐτοκράτωρ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ χαρτονομίσματος. Ἄπειλεῖ θανάτῳ ἐκείνον, ὅστις δὲν ἤθελε παραδεχθῆ αὐτὸ ἐν ταῖς συναλλαγῆς· τοῦτο δεικνύει ὅτι εἶτε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, εἶτε καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ὑπῆκόων αὐτοῦ κατενόουν τὴν φύσιν τοῦ χαρτονομίσματος καὶ ὅτι πολλὰ τὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ νομίσματος διαφέροντα ὑπάρχουσιν.

Ἰδία ὅμως τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοῦ χαρτονομίσματος ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ εἰδεχθείᾳ ἀνεφάνησαν ἐπὶ τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1789 ἀνατρέψατα ἐν μιᾷ στιγμῇ τὰ πάντα εὐρέθη ἐνώπιον χάους, ὅπερ ἀνέλαβε νὰ διακοσμήσῃ. Δὲν ἰλιγγίασε πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, ἤρξατο ἀμέσως μάλιστα αὐτοῦ πάντα τρόπον καὶ μέσοι μὴ ἐγκαταλείπουσα ὅπως θέσῃ εἰς ἐνέργειαν. Ἡ σπατάλη καὶ αἱ καταχρήσεις τῆς προηγηθείσης βασιλείας περιήγαγον τὰ οικονομικὰ τοῦ κράτους εἰς ἀθλίαν κατάστασιν· ἡ κατεύνασις δὲ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς στάσεως καὶ ἡ διεκπεραιώσεις πολέμου ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀπήρτησαν μεγάλας δαπάνας καὶ παρασκευάς. Δι' ἅπαντα ταῦτα ὑπῆρξεν ἀνάγκη χρηματικοῦ καὶ χρηματικῶν δὲν εἶχεν ἡ κυβέρνησις. Εἶναι ἀληθὲς οἱ τὸ ἦμισυ τῆς Γαλλίας ἦτο ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτῆς, προελθὼν ἐκ τῆς δημεύσεως τῶν κτημάτων τοῦ βασιλέως, τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν· ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἐγίνοντο ἀμέσως χρήματα. Αἱ κοινότητες ἐξήτησαν νὰ ἀγοράσωσιν αὐτὰ, προὔτειναν ὅμως, ἐλλείψει χρημάτων, ὅπως ἀπέναντι τοῦ ἀντιτίμου αὐτῶν ἐκδώσωσι δημοτικὰ ὀμόλογα· ἡ κυβέρνησις τότε εὗρεν ὅτι κἀλλιον ἀντὶ τῶν δήμων αὐτῆ νὰ ἐκδώσῃ τὰ ὀμόλογα ταῦτα· καὶ ἰδοὺ παρήχθη τὸ χαρτονομίσμα.

Ἄλλ' εἰ καὶ τὰ κτήματα ταῦτα ἦσαν ἐν ὑποθήκῃ διὰ τὸ χαρτονομίσμα, εἰ καὶ ἐψηφίσθη ἡ καταναγκαστικὴ αὐτοῦ κυκλοφορία, εἰ καὶ τελευταῖον προσδιωρίσθη ἡ ἀνωτέρα ἀξία τῶν πραγμάτων, ταῦτα πάντα δὲν ἠμποδίσαν τὴν ταχέαν κατὰπτωσιν τῆς ἀξίας τοῦ χαρτονομίσματος καὶ τὴν ἀνατίμησιν πάντων τῶν πραγμάτων.

Ἐπι δὲ μᾶλλον ἐπέσπευδε καὶ ἐμεγέθυσε τὴν κα-

dance que ce est sans nombre, et tuit sunt paies de chartes, et en celtc mainère a le grant sire tout l'or et l'argent et les perles et les pierres précieuses de toutes ses terres. *Voyages Marco-Polo. publiés par la Société de Géographie de Paris, 1724, p. 107.*

τὰπτωσιν τῆς ἀξίας τοῦ χαρτονομίσματος καὶ ἡ βαθμῶδην ἐξογκουμένη ποσότης αὐτοῦ, εἰ καὶ τὸ πρῶτον ὀρίσθη διὰ νόμου τὸ ποσὸν τοῦτο, δι' παρεβῆ ἡ κυβέρνησις ἐν τῇ ἀμηνανίᾳ αὐτῆς, διὰ τῆς ἐκδόσεως νέου χαρτονομίσματος, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τοὺς δανειστὰς αὐτῆς.

Εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ ἐπελοῦσα οὕτω διὰ τοῦ χαρτονομίσματος διατάραξις ἐν ταῖς συναλλαγῆς. Τὰ πράγματα τερατωδῶς (λς) κατ' ἀρχὰς ὑπερετιμήθησαν, κατόπιν δὲ ὅτε ἐψηφίσθη διατίμησις αὐτῶν, ἤρξαντο νὰ ἐκλείπωσιν. Ἐντεῦθεν σιτοδεῖαι καὶ ἕνεκα τῶν σιτοδεῶν γογγυσμοὶ καὶ ἀραὶ τοῦ ἐργατικοῦ πλῆθους καὶ ἰδίως ἀπειλαὶ θανάτου διὰ λαίμητόμου κατὰ τῶν ἐμπορευομένων τὰ σιτηρὰ, ὅμως ἀδίκως (λς).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται ὀφλὸν ὅτι τὸ χαρτονομίσμα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς νόμισμα. Ὅσον δὴποτε ἰσχυρὰ καὶ σεβαστὴ καὶ ἂν ἦναι ἡ θέλησις τῆς κυβερνήσεως, δὲν δύναται νὰ περιποιήσῃ εἰς ἀπλοῦν χάρτην ἰδιότητα, ἣς στερεῖται, δηλαδὴ τῆς μεταλλικῆς ἀξίας. Τότις ἀνθρώποις, ἐπομένως καὶ τῇ κυβερνήσει, οὐ δέδοται τὸ δημιουργεῖν. Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρὸς εἶναι νόμισμα, διότι φύσει πρὸς τοῦτο κέκληνται. Ἡ ἐξουσία ἐνομιμοποίησε καὶ ἠσφάλισε μόνον τὴν ἰδιότητα αὐτῶν ταύτην.

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἡ πίστις εἶναι μέγα τι (λη),

(λς) Οὕτως ἐν *ζεῦγος* ὑποδημάτων ἐτιμᾶτο ἀντὶ 8—10,000 φράγκων, μία λίτρα βουτύρου ἀντὶ 600—700 φρ. Ἰδία ὅμως ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ χρυσοῦ καταρτίζεται τὸ μέγα καὶ ἐκπληκτικὸν τῆς ἀνατιμήσεως ἐνῶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως τὸ χρυσὸν λουδοβίκιον ἐτιμᾶτο εἰς ἀργυρον ἀντὶ 24 φρ. τῇ 4 ἰουνίου 1796 ἔρθεσαν εἰς τὸ ἀνώτατον ἄκρον τῶν 17,925 φράγκων.

(λη) Τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην εἰκόνα τῆς γαλλικῆς κοινωνίας, ἕνεκα τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ χαρτονομίσματος ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ *Mirabeau* εἶπε. *Tout papier monnaie est une orgie de despotisme en delire particulièrement nuisibles aux ouvriers, qui n'ont ni terres ni maisons.* Ἄλλως δὲ ὁμοεθνὴς αὐτοῦ ἐξεφράσθη ὡς ἐξῆς. «Μικρὸν φύλλον χάρτου, ὅσῳν τι ἐνέχυρον καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι, δὲν εἶναι ποτε νόμισμα, καὶ ὅταν δι' ὀριανδῆποτε αἰτίαν, δὲν ἠμπορῇ πλέον νὰ ἀλλαχθῇ εὐκόλως καὶ χωρὶς καμμίαν ζημίαν, εἰς τὰ σημανόμενα νομίσματα ἢ βία νὰ τὸ δεχθῶσιν ἀντὶ τῆς πραγματικῆς τιμῆς εἶναι κλοπὴ ἐνοπλος, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον μισητὴ, ὅτι τὸ ὄπλον τῆς εἶναι ὁ νόμος. Δωροῦν, Δοκίμιον περὶ τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν, μετάφρ. Φ. Φ (ἐν *Παρισίοις* 1825) σ. 37.

(λη) Δὲν εἶναι ὅμως ἡ πίστις καὶ κεφάλαιον παραγωγῆς πλούτου, ὡς ὁ ἄγγλος *Macleod* ἐδογματίσει.

καὶ ὅτι ἀπολαύουσα ταύτης μία κυβέρνησις δύναται καὶ νὰ ἐκμεταλλευθῇ. Τῷ ὄντι, ὡς ἰδιώτης τις ἢ τράπεζα, οὕτω καὶ κυβέρνησις τις δύναται, χάρις εἰς τὴν πίστιν, ἢν πρὸς αὐτὴν ἔχουσι, νὰ λάβῃ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὰς χρείας αὐτῆς ξένα κεφάλαια, προσφέρουσα τῷ κυρίῳ αὐτῶν ἀπλᾶ χρεωστικὰ ὁμόλογα. Οὐδέποτε ὅμως ἐπωφελομένη τὴν πίστιν ταύτην, δύναται τὰ ὁμόλογα ταῦτα νὰ μεταμορφώσῃ καὶ καταστήσῃ νομίσματα (λθ).

Διότι ἂν τῷ ὄντι ἡ πίστις ἀπετέλει ἴδιον καὶ αὐτοτελές τι κεφάλαιον, δὲν ἔπρεπε ὁ κομιστής συναλλαγ-ματικῆς ἢ ὁ κάτοχος τραπεζικῶν γραμματίων, ὅταν καταστρέφεται ὁ ἔμπορος ἢ πτωχεύῃ ἢ Τράπεζα, νὰ πάσχῃ τὸ αὐτὸ καὶ νὰ ζημιωθῇ. Ἡ πίστις ἀναπτύσσει καὶ ἰσχυροποιεῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν παραγωγικότητα τῶν κεφαλαίων, ἀλλὰ δὲν γεννᾷ οὐδὲ παράγει νέα. Ὁμοιάζει πρὸς τὴν θερμότητα, ἣτις ἀτμοποιεῖ τὸ ὕδωρ δὲν παρέχει ἡμῖν τι νέον, προσ-πορίζει ὅμως εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦτο δύναμιν ὄντως τεραστίαν καὶ μεγαλοφυῆ. Ὁ σφῶς εἰσηγητῆς τῆς πλουτολογικῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν Ἀνατολήν κ. Ἰω. Α. Σούτσος ἐκφράζεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὡς ἑξῆς: «Διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν πιστωτικῶν ἀξιών ἀνα-πληροῦνται ἢ χρεία τῶν χρημάτων, ἐξοικονομεῖται τὸ νομισματικὸν κεφάλαιον καὶ ὁ μεταλλικὸς πλοῦτος χρησιμεύει εἰς θεραπείαν ἐτέρων κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἔπεται ὅτι αἱ πιστωτικαὶ ἀξίαι ἀπαρτίζουσιν αὐθύπαρκα κεφάλαια, καθότι αἱ ἰδα-νικαὶ αὐταὶ ἀξίαι εἰσὶν ἀπλᾶ ἐπιταγαὶ διὰ πραγ-ματικῶν κεφαλαίων ἐξοφλητέαι. Καὶ μὲν διὰ τῆς πίστεως ζωογονοῦνται τὰ πραγματικὰ κεφάλαια, κυ-κλοφορικὰ καὶ εὐκίνητα γινόμενα, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων τοῦτο κατορθοῦται, εἰ καὶ ὁ καταμερισμὸς τῶν ἔργων δὲν εἶναι κεφάλαιον». Καὶ ἄλλα οὗ: «Ἄλλ' ἐὰν τὰ μὲν κεφάλαια ὡς τὰ ὑλικά τῆς παραγωγῆς ὄργανα, τὰ δὲ χρήματα τὰ ὑλικά ὄργανα τῶν ἀνταλλαγῶν, ἢ πίστις εἶναι τὸ ἠθικὸν ὄργανον, δι' οὗ μεταβιβάζονται τὰ κεφάλαια καὶ τὰ χρήματα εἰς γέρας τῶν τε παραγωγῶν καὶ τῶν ἀναλωτῶν». Πλουτολ. τ. Α', σ. 378 καὶ 373. ἴδε καὶ τοῦ αὐτοῦ Δημοσιολ. σ. 121 καὶ ἴσομ.

(λθ) Ὁ κ. Ἰω. Α. Σούτσος, ὁ γενάρχης καθηγητῆς τῆς Πλουτολογίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ, περὶ χαρτονομίσματος γράφων πρὸς τοὺς ἀξίους ὅτι τὸ χαρτονομίσμα ὅπως κυκλοφορεῖται ὡς νόμισμα πρέπει α) νὰ ἦναι περιορισμένον τὸν ἀριθμὸν, β) νὰ ἀντιπροσωπεύῃ ὅποσδήποτε μεταλλικὸν χρῆμα καὶ γ) νὰ ἐξαργυρῶται ἅμα τῇ ἐμφανίσει. Δὲν θεωρεῖ δὲ ἀρκούσαν ἐπὶ τούτῳ μόνον τὴν πίστιν, ἣς ἀπολαύει κυβέρνησις τις, εἴτε καὶ συνοδευομένη ἐστὶ ἔστω διὰ τῆς ἐπὶ ἐθνικῶν κτημάτων ὑποθηκικῆς ἀσφαλείας (Δημοσιολ. 196—204).

Ὁ κ. Ἰω. Σ. Ζωγράφος ὅμως ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ Περὶ χρήματος μελέτῃ (Ἀθῆν. 1876), παραδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ ἀγγλοῦ Macleod,

Καὶ ἐπὶ τινὰ μὲν χρόνον δυνατὸν νὰ ἴδωμεν τὸ χαρτονομίσμα ἐκπληροῦν ἐν τῷ κράτει τὴν τοῦ με-ταλλικοῦ νομίσματος λειτουργίαν, εἴτε διότι τὸ κρά-τος εἶναι πλούσιον, εἴτε διότι δὲν εὐρίσκεται εἰς με-γάλην μετὰ τῶν γειτόνων ἢ τῶν μακρὰν ἐπιμιξίαν, εἴτε διότι τὴν γαλήνην τῆς οικονομικῆς καταστά-σεως οὐδὲν τὸ διαταράττον. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι, ἂν μὴ αἰφνιδίως, βαθμηδὸν ὅμως θέλομεν ἰδεῖ ἀνὰ ἐν ἀναφαινώμενα καὶ κατὰ μικρὸν προκύπτοντα τὰ ὀφέθηρα αὐτοῦ ἀποτελέσματα.

Οὕτω. Πρῶτον μὲν διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ χαρτο-νομίσματος θέλει ἐπέλθῃ διατάραξις τις ἐν τῇ κυκλο-φορίᾳ τοῦ χρήματος, αὐξηθέντος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον· τὸ περισσεῦον τοῦτο θέλει ἐξέλθῃ τοῦ κράτους παντὶ τρόπῳ· καὶ ἐπειδὴ τὸ χαρτονό-μισμα δὲν γίνεται δεκτὸν ἔξω, θέλει διαρῦναι τὸ με-ταλλικὸν χρῆμα εἰς τὰς ξένας ἀγοράς.

Λεύτερον. Ἐκλείποντος οὕτω κατὰ μικρὸν τοῦ με-ταλλικοῦ χρήματος, θέλει ἀρχίσει ἀναφαινώμενη ἢ διαφορά τοῦ χαρτονομίσματος πρὸς αὐτὸ, ὥστε βαθ-μηδὸν τοῦτο θέλει ὑποτιμηθῇ, συγχρόνως δὲ θέλει αὐξήσῃ καὶ ἡ μετὰ τῶν ἐκτὸς ἐπιτυναλλαγῇ, δηλαδὴ θέλει καταστῇ δαπανηροτέρα ἢ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀπο-στολῇ χρημάτων.

ἀντεπεξέρχεται κατὰ τοῦ κ. Ἰω. Α. Σούτσου καὶ ἀναγράφει ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ χαρτονομίσμα ἐκ τῆς πρὸς τὴν κυβέρνησιν πίστεως, ἐξαρτώμενον καὶ ἀσφαλιζόμενον διὰ τῆς ἐπὶ ἀκινήτων κτημάτων ὑπο-θήκης· κάλλιον ἢ, ὅπως ὁ κ. Ἰω. Σούτσος θέλει, διὰ τῶν κυκλοφορουμένων βραχυπροθέσμων ἐμπορικῶν γραμματίων καὶ τοῦ μεταλλικοῦ ἀποθέματος, κατὰ τὸ plus cantionis in re quam in persona. Ἄλλὰ καὶ οὕτω, παρατίθηται ὀλίγον μὲν ἀνωτέρω καὶ μετὰ τινος περιορισμοῦ ὅτι: Πρὸς τὸ ἰσχυρῶς δὲ ἐκφρασθῆν τότε σόφισμα τοῦ Mirabeau, ὅτι ἡ ἀντιπροσωπευ-μένη ἀξία τῆς γῆς διατρεῖ τὴν ἀξίαν τῶν χαρτονο-μισμάτων, ἀπέντησαν εὐστόχως ἐπὶ τὸ ἀπλοϊκώτε-ρον, ὅτι un morceau de papier n'est pas un champ; de fut il, ce ne serait pas une bonne monnaie encore (σ. 36). Ἀμέσως δὲ κατωτέρω προστίθηται: Οἱ μόνον δὲ ὄροι, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπό-κειται ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας (ἣτις, κατὰ τὸν νό-μον τοῦ Robert Reel 1844, ἔλαβε τὸ δικαίωμα νὰ κυκλοφορῇ χαρτονομίσμα ἴσον πρὸς τὸ ποσὸν, ὅπερ ὀφείλει αὐτῇ ἢ κυβερνήσει), εἶναι ὁ σχετικὸς περιο-ρισμὸς τοῦ ποσοῦ τῶν κυκλοφορούντων γραμματίων αὐτῆς καὶ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ νὰ ἐξαργυρῶνται ἅμα ἐμφανιζόμενα (σ. 37). Βεβαίως ἅμα ὡς ἐξαργυ-ρῶνται ἢ τράπεζα τὰ γραμματῖα αὐτῆς ὀλίγον φροντίζει τις νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ συζητήσῃ ἂν ἐπὶ τῆς πίστεως τῆς κυβερνήσεως, ἣς ἀπολαύει παρὰ τῆς Τραπεζῆς, στηρίζονται ταῦτα.

Τρίτον. Ἐν τῇ τοιαύτῃ τοῦ χρήματος καταστά-σει λίαν ὀλίγοι οἱ ἀπορασιζόντες· νὰ διακινδυνεύουσι τὸ ἀργύριον αὐτῶν δανειζόντες, ἀλλὰ πολλοὶ οἱ προ-κρίνοντες νὰ φυλάττωσιν αὐτὸ ἐν τῷς κιβωτίοις αὐ-τῶν μᾶλλον· ἐπομένως ἕνεκα τούτου θέλουσιν αὐξήσῃ οἱ τόκοι.

Τέταρτον. Σπανίζοντος οὕτω τοῦ χρήματος, θέλει παύσει ἀναφαινώμενη πᾶσα σπουδαία καὶ μεγάλη ἐπι-χειρήσις· καὶ αὐταὶ αἱ ὑπάρχουσαι θέλουσι περιορι-σθῇ· ἀπερίγραφτος δὲ τέλος καὶ κακὴ διατάραξις θέλει ἐπέλθῃ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὡς πρὸς τὰς καθημέραν συναλλαγὰς.

Πέμπτον. Πάντα τὰ εἶδη ἀναλόγως θέλουσιν ἀνα-τιμηθῇ, ὡς καὶ οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν.

Ἐκ τῆς χρηματικῆς ταύτης καταστάσεως πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ζημιούμενοι, ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς, εἰσπραττούσης τοὺς φόρους εἰς χαρτονομίσμα, ἐπομένως εἰς ὀλιγώτερον τοῦ προτέρου αὐτῶν ποσοῦ, μέγρι καὶ τοῦ τελευταίου ἡμεροβίου ἐργάτου. Ἄλλ' οἱ πλοῦστοι δὲν πάσχουσι σχετικῶς ἐπὶ τοσοῦτον ὅσον οἱ τῆς κάτω τάξεως. Δύναται τις νὰ παρομοιάσῃ τοὺς μὲν πρὸς τὰ ὑψίκομα καὶ παχυρῆζα ἐκεῖνα τῶν πεδιάδων δένδρα, ἅτινα ἀψήροισι καὶ τὴν βραχύτε-ραν τῶν λαϊκῶν ὡς καὶ τὸν ὀρθιλωτάτων τῶν χει-μάρων, τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεπτὰ καὶ ἀδύνατα ἐκεῖνα δενδρόλια, ἅτινα καὶ ἡ ὀλίγον ἰσχυρὰ ἀνέμου πνοὴ καὶ ἡ μικρὰ ὕδατος ῥοὴ ἐπαπειλεῖ νὰ ἐκρίζωσῃ καὶ παρατῆρῃ εἰς τὸ τῆς καταστροφῆς βάρβαρον.

Δ'.

Κατὰ τοὺς πολιτειολογοῦντας ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν δύο κυρίως τὰ διακρίνοντα καὶ καταρτίζοντα τὴν ἰσχύϊν καὶ τὸ ἀνεξάρτητον τοῦ ἡγεμόνος· τὸ μνημο-νεύεσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ταῖς δημοσίαις προσευ-χαῖς καὶ τὸ κόπτειν νόμισμα (χουτβὲ ὄκουμακ βὲ σικκὲ μπασμακ), συμφώνως δηλαδὴ καὶ πρὸς τὰ ἐν Εὐρώπῃ παρὰ τοῖς χριστιανικοῖς ἡγεμόσιν ἐπι-κρατοῦντα.

Μωάμεθ ὁ Β', κατακτίσας τὴν Κωνσταντινού-πολιν, ἔκοψε ἀμέσως χρυσοῦν νόμισμα, φέρον περιέρ-γον ἅμα καὶ ἀξιοσπούδατον ἐπιγραφὴν (μ). Συνήθως

(μ) Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι ἐλληνικὴ καὶ λέγει· Μωάμεθ ὁ Β', ὁ μέγας Ἀμνηρᾶς τῆς Ἀνατο-λῆς. Ὡς γνωστὸν δὲ, ὁ Κατακτὴς ἐκτὸς ἄλλων γλώσσων ἦν γνωστὸς καὶ τῆς ἐλληνικῆς. Τὴν ἐθνη-κὴν ταύτην ἐπίδρασιν διὰ τῆς γλώσσης τοῦ ὑποδο-λωθέντος λαοῦ ἐπὶ τοῦ νικητοῦ ἀνευρίσκωμεν κατα-φανεστέρην ἐν τῷς ἐγγράφοις, τοῖς ἐπιστήμοις, τινῶν

τὰ ὑπὸ τῶν σουλτάνων ἐκτυπούμενα νομίσματα ἐπι-νομάζοντο ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, ὅσον Μουραδιέ, Μαχμουδιέ, Μεδζι:διέ καὶ λοιπά. Τίθενται δ'εἰς κυκλοφορίαν ἐν γενεῇ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς πανηγυρικῆς αὐτῶν ἐν Ἐγιοῦπ περιβόλης τῆς σπάθης, διανεμόμενα ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ὑπαλλήλου, ἀκολουθοῦντος τὸν ἀνακτα, εἰς τὸ πλῆθος πρὸς εὐοίω-νον καὶ εὐτυχεῖ ἀρχὴν τῆς βασιλείας αὐτῶν.

Καὶ ἐν Τουρκίᾳ ἐπεκράτει ἡ σφαλερὰ ἰδέα ὅτι τὸ νόμισμα καθίστησι τοιοῦτο ὁ ἡγεμὼν καὶ οὐχὶ ὅτι φύσει ὑπάρχει. Μαρτύρια τῆς πεπλανημένης ταύτης ἰδέας διασώζονται ἐτι τὰ λεγόμενα μεταλλικὰ, παρ' οἷς ἡ ὀνοματικὴ ἀξία κατὰ πολὺ διάφορος ὑπάρ-χει τῆς μεταλλικῆς.

Τὸ ἐπικρατοῦν ἦδη ἐν Τουρκίᾳ νομισματικὸν σύ-στημα εἰσήχθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ νῦν βασιλεύοντος σουλτάνου Μετζι:δ (μα), τοῦ ἐν πᾶσι καὶ κατὰ πάντα ἐπιζητήσαντος ὅπως τὸ ὀθωμανικὸν κράτος ὅσον ἔνεστι πλησιάζῃ καὶ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὰ ἐν Εὐρώπῃ πεπολιτισμένα.

Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ χαρτονομίσμα δὲν ὑπῆρξεν ἄγνωστον ἐν Τουρκίᾳ. Τὸ δεύτερον ἦδη οἱ ἐν αὐτῇ κατοικοῦντες, ἀλλὰ πρὸ πάντων οἱ τῆς βασιλευσῆς, αἰσθάνονται καὶ ὑποφέρουσι τὰ ἀνωτέρω ἀναγρα-φέντα, οὐχὶ ἐκτὰ διὰ τὴν κοινωνίαν, ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Ἡ ὑπαρξις αὐτοῦ καὶ ἡ κυκλοφορία εἰς τὴν ἀγορὰν εἶναι καὶ ἔσται ἐν τῶν ὀλεθριωτέρων καὶ τοὺς πάντας πιεζόν ἀποτελεσμάτων τοῦ πολέμου.

Ἄλλ' ὅσον ἀρ' ἐνός πρέπει νὰ ἐπαινετώμεν καὶ ἐξάρωμεν τὰς προσπάθειας, ἃς καταβάλλει ἡ κυβέρ-νησις τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου Ἀ-πουλ Χαμίτ πρὸς ἄρσιν ἐκ τῆς κυκλοφορίας τοῦ χαρτονομίσματος, ἀποδεικνυσῆς οὕτω τὸν πόθον καὶ τὴν μέριμναν, ὅστις δέον νὰ κατέχῃ αὐτὴν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν αὐτῆς, τότε ἀρ' ἐτέρου πρέπει νὰ κατακρίνωμεν καὶ καταδικάσω-μεν τὰ ὑπὸ τινῶν προτεινόμενα πρὸς τοῦτο μέτρα, περὶ ὧν καταλλήλως δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι αἰ-ρούσι τὸ κακὸν δι' ἄλλου κακοῦ, καὶ ἅτινα ἀπέχουσι τῶν ὑπὸ τῆς Πλουτολογίας διδασκομένων κανό-νων ὅσον ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς. Δυστυχῶς δὲ, ὅπου αἱ διατάξεις τῆς δικαιοσύνης καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἐπιση-μῆς δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ δὲν ἐφαρμόζονται

ἐκ τῶν κατόπιν σουλτάνων, συνταταγμένους ἐλ-ληνιστί.

(μα) Ἴδε τὸ τῆ 6/18 φεβρουαρίου 1856 δημο-σιευθὲν ὑπ' αὐτοῦ Χατί-Χουμαγιούν ἐν ἀρβρ. 13.

ἐν τῇ πράξει, ἐκεῖ ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ, εἴτε κατ' ἰδίαν, εἴτε καὶ κοινῇ, εὐτυχία καὶ εὐημερία ἀληθῆς, ἐντελής καὶ διαρκῆς (μβ).

I. ΚΗΠΟΥΡΙΑΙΣ.

ΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΩΝΗ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΣΠΑΤΑΙ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθ. 48).

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται ἡ διαφωνία τῶν δύο ἐγκρίτων τῆς ἀρχαιότητος ἱστορικῶν, τοῦ Ἡρόδοτου καὶ τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ μὲν ὡς ληστὰς καὶ ὑπὸ τοῦ Μίνω ἐκδιωχθέντας τοὺς Κᾶρας, τοῦ δὲ ὡς λογικωτάτους καὶ ὑπὸ τῶν Ἰώνων καὶ Δωριέων ἐκδιωχθέντας αὐτοὺς παριστάντος. Ἐν τοιαύτῃ δὲ διαφωνίας περιπτώσει, ποτέρῳ πιστευτέον, τῷ πρώτῳ ἢ τῷ δευτέρῳ, εὐλόγως δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφοτέρω ἀνομολογοῦσιν ὅτι ὅσα περὶ Καρῶν ἐν παρόδῳ μνημονεύουσιν ἐξ ἀκοῆς ἴσασιν καὶ οὐχὶ ἐκ θετικῆς τιнос πηγῆς παραλαβόντες «ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον εἰκένεσθαι ἀκοῆ», λέγει ὁ τῆς ἱστορίας πατήρ, ἀνάγκη νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αὐτῶν, ὧν ἐπιστημότεροί εἰσιν ἐν τῇ ὑπόθεσι ταύτῃ ὁ Στράβων καὶ Παυσανίας. Παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς γεωγραφίας, καίπερ πολὺ μεταγενεστέρου τῶν δύο ἱστορικῶν, εὐλόγως ἀνέμενε τις θετικώτερα καὶ ὀριστικώτερα πρὸς χαρακτηρισμὸν τῶν Καρῶν, καθόσον εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ Καρικὰ Φιλίππου τοῦ Θεαγγελέως κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐνιαχοῦ μὲν τοὺς Κᾶρας ταυτίζων τοῖς Λέλεξι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ διακρίνων, διακρίβδην βαρβάρους ἀποκαλεῖ αὐτοὺς «Ὅτι μὲν οὖν βάρβαροι ἦσαν οὗτοι καὶ ταῦτ' ὁ κοινωνήσκει τοῖς Καρῶν νομίζοιτ' ἂν σημεῖον». Καὶ τελευταίων ἀπολήγει εἰς τὸ ἀκόλουθον συμπέρασμα· «πολλῶν δὲ λόγων εἰρημένων περὶ Καρῶν ὁ μάλιστα ὁμολογούμενός ἐστιν ὅτι οἱ Κᾶρες ὑπὸ Μίνω ἐτάττοντο, τότε Λέλεγες καλούμενοι, καὶ τὰς νήσους ᾤκουν». Ἐν τούτοις παρατηρῶ, ὅτι ὁ Στράβων βαρβάρους ἀποκαλῶν τοὺς Κᾶρας διαφωνεῖ πρὸς τὸν Ἡρόδοτον, ὑπολαμβάνοντα αὐτοὺς λογικωτάτους πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ διατεινόμενος ὅτι ὑπὸ Μίνω ἐτάττοντο, διαφωνεῖ πρὸς τὸν Θουκυδίδην, λέγοντα ὅτι ὁ Μίνω ἐξέλασεν αὐτοὺς τῶν νήσων.

(μβ) Ἐκτενῆ καὶ ὅσον οἶόν τε πλήρη μελέτην περὶ τοῦ τουρκικοῦ νομίσματος θελωμέν δημοσιεύσει ἴσως ἄλλοτε.

Ὁ δὲ Παυσανίας, οὐδὲν θετικὸν γινώσκων περὶ Καρῶν καὶ Λέλεγων, θεωρεῖ μῶρον τοῦ Καρικοῦ φύλου τοὺς Λέλεγας, καὶ κατάγει τοὺς μὲν Κᾶρας ἐκ τοῦ Καρῶν υἱοῦ τοῦ Φορωνέως κατὰ τὴν μυθολογίαν, τοὺς δὲ Λέλεγας ἐκ Λέλεγος τοῦ Αἰγυπτίου, ὅπερ ἀπίστευτον φαίνεται, καθ' ὅσον ὑπολαμβάνει κατὰ δώδεκα γενεὰς νεωτέρους τῶν Καρῶν τοὺς Λέλεγας· «Δωδεκάτῃ δὲ ὕστερον μετὰ Κᾶρα τὸν Φορωνέως γενεᾷ λέγουσιν οἱ Μεγαρεῖς Λέλεγα ἀρικόμενον ἐξ Αἰγύπτου βασιλευσῆαι καὶ τοὺς ἀνθρώπους κληθῆναι Λέλεγας ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ», ὅπερ ἀντιφάσκει πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἡρόδοτου καὶ Στράβωνος, διατεινόμενον ὅτι οἱ Κᾶρες πρότερον Λέλεγες ἐκαλοῦντο.

Ἐκ τῆς ἀταφείας καὶ ἀντιφάσεως ταύτης τῶν ἀρχαίων οὐδὲν ἄλλο δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ, εἰ μὴ ὅτι οἱ Κᾶρες ἦσαν βάρβαροι ἀσιανοὶ λησταὶ καὶ πολεμισταὶ, πλάνητες καὶ μισθοφόροι, ὅτι διέφερον τῶν Λελέγων, συγγενῶν τοῖς Πελασγοῖς καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἀρχικῶς μὲν βάρβαρος ἦν, ἀκολούθως δὲ διὰ τῆς μετὰ τῶν κατοίκων τῶν νήσων ἐπαφῆς καὶ ἐπιμιξίας μετὰ τῶν ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν προσέλαβε πολλὰς ἑλληνικὰς λέξεις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος· «Οὐδέ γε ὅτι τραχυτάτῃ ἢ γλῶττα τῶν Καρῶν· οὐ γὰρ ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἑλληνικὰ ἔχει καταμιγμένα, ὡς φησι Φιλίππος ὁ τὰ Καρικὰ γράψας», καὶ κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Zablonki, ὅστις συνήθροισε τὰ γλωσσικὰ λείψανα τῶν Καρῶν. Περὶ δὲ τῆς τέχνης τῶν Καρῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κ. Köhler ἀπονέμει τὰ ἐν τοῖς τάφοις τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Σπάτας εὐρεθέντα κειμήλια, οὐδὲν ἄλλο γινώσκουσιν οἱ ἀρχαῖοι, εἰ μὴ ὅτι οἱ Κᾶρες ἐξεύρον τοὺς λόφους τῶν κρανῶν, τὰ παράστημα τῶν ἀσπίδων καὶ τὰ ὄχανα (λαβῆς) καὶ οἱ ἑλληνες παρέλαβον αὐτὰ παρὰ τῶν Καρῶν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡρόδοτου καὶ Στράβωνος, ὧν ὁ μὲν πρῶτος λέγει· «Καὶ σφι τριεὶ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσιν οἱ ἑλληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνη λόφους ἐπιδέσθαι, Κᾶρες εἰσιν οἱ καταδέξαντες καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημεῖα ποιέσθαι καὶ ὄχανα ἀσπίσιν οὗτοί εἰσι οἱ ποιητάμενοι πρῶτοι· ὁ δὲ Στράβων ὡς λεγόμενα ἀναφέρει ταῦτα· «τοῦ δὲ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ζήλου τὰ τε ὄχανα ποιοῦνται τεκμήρια καὶ τὰ ἐπίσημα καὶ τοὺς λόφους· ἅπαντα γὰρ λέγεται καρικὰ».

Ταῦτα μὲν ἐν γένει περὶ τῆς καταγωγῆς, ἐθνικότητος, γλώσσης καὶ τέχνης τῶν Καρῶν. Νῦν δὲ ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ τὸ περὶ τῆς ἐποικίσεως, ἐγκαταστάσεως, ἐποχῆς, ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τῶν

κατοίκων τῶν νήσων καὶ παραλίω τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἐξελάσεως εἰς τὴν Ἀσίαν ζήτημα, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότατόν ἐστιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπόθεσι πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ζητουμένης ἀληθείας.

Ἀποχρώντως ἀποδείξας προηγουμένως ὅτι τὸ περὶ τῆς εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐποικίσεως τῶν Καρῶν τεκμήριον τοῦ κ. Köhler «Dass in Attika fremde Elemente ansässig gewesen sind, beweisen die Namen der Berge Briletto, Lykabettos, Ardetto und Hymetto, die aus den griechischen nicht erklärt werden können und in den eigenthümlichen Suffixen mit zahlreichen Ortsnamen übereinstimmen, welche in Kleinasien und besonders in Karien verbreitet warem» διὰ τῶν κυρίων ὀνομάτων ἀσθενέστατον καὶ ἀνυπόστατόν ἐστιν, ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ ἐρευνήσω τὰς λοιπὰς ἀποδείξεις καὶ μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος· ὅτι μὲν ἐν τοῖς παναρχαίοις χρόνοις ἀπόικισαν ἐν ταῖς νήσοις ἀπαιτικὰ ἔθνη, καὶ ἰδίᾳ Κᾶρες καὶ Φοίνικες, περὶ τούτου μαρτυροῦσιν οἱ δύο ἱστορικοὶ Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης, ὧν ὁ μὲν πρῶτος λέγει· «Κᾶρες μὲν... τὸ παλαιὸν ἐόντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελούντες, ... οἱ δὲ ὄκως Μίνωι δέοιτο, ἐπλήρουσι οἱ τὰς νέας» ὁ δὲ Θουκυδίδης βεβαίως μὲν τὸ γεγονός τῆς ἐποικίσεως τῶν Καρῶν, ἐπιπροσθέτει ὅμως ἐναντίον τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἡρόδοτου ὅτι ὁ Μίνωις ἐξ ἡλασεν αὐτοὺς ἐκ τῶν νήσων· «Μίνωις γὰρ παλαιάτατος ὦν ἀκοῆ ἴσμεν... καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἤρξεν τε καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, Κᾶρας ἐξ ἡλασεν καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας. Καὶ οὐχ ἦσαν λησταὶ ἦσαν οἱ νησιῶται Κᾶρες τε ὄντες καὶ Φοίνικες, οὗτοι γὰρ τὰς πλείστας τῶν νήσων ᾤκουν».

Περὶ δὲ τῆς ἐποικίσεως τῆς Ἀττικῆς καὶ Ἀργολίδος οὐδεὶς λόγος γίνεται παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς, ἢ σιωπῇ τῶν ὁπίων, εἰς θέσιν ὄντων νὰ γινώσκωσι καλῶς τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ Ἀργολίδα, ἰκανὰς παρέχει ὑπονοίας περὶ τῆς ἀληθείας τῶν μεταγενεστέρων μαρτυριῶν, τῶν ὁπίων ἐπισημοτέρα ἐστίν ἡ τοῦ Στράβωνος, ὅστις ἱστορεῖ κατὰ μὲν τὸν Ἀριστοτέλη ὅτι οἱ Κᾶρες κατέσχον ποτὲ τὴν Ἐπίδαυρον καὶ Ἐρμιόνα· «Ἐπίδαυρος δ' ἐκαλεῖτο Ἐπίταυρος» φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης κατασχῆν αὐτὴν Κᾶρας, ὡσπερ καὶ Ἐρμιόνα, κατὰ δὲ τὸν Φιλόχορον ὅτι ἡ μὲν Ἀττικὴ ἐπορθεῖτο ποτὲ ἐκ θαλάσσης μὲν ὑπὸ

Καρῶν, ἐκ γῆς δὲ ὑπὸ Βοιωτῶν «Τοσαῦτ' οὖν ἀπόχρη προσθέσαι ὅτι φησὶ Φιλόχορος πορθουμένης τῆς χώρας ἐκ θαλάττης μὲν ὑπὸ Καρῶν, ἐκ γῆς δὲ ὑπὸ Βοιωτῶν, Κέκροπα πρῶτον εἰς δώδεκα πόλεις συνοικίσας τὸ πλῆθος». Ἐκ τῶν χωρίων ὅμως τούτων οὐδόλως ἐξάγεται ὅτι ἡ Ἀττικὴ καὶ ἡ Ἀργολίς κατελήφθη ὑπὸ τῶν Καρῶν, ἀλλὰ μόνον ἡ Ἐπίδαυρος καὶ ἡ Ἐρμιόνα, οὐδ' ἐκ μόνης τῆς παλιορίας τῆς Ἀττικῆς ἔπεται ἡ κατάληψις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Καρῶν καὶ Βοιωτῶν πρὸ τῆς ΙϚ' ἑκατονταετηρίδος π.Χ., ἥτοι πρὸ τοῦ Κέκροπος. Ἀπλῶς δ' εἰκάζεται τῶν Καρῶν ἐγκαταστάσις ἐν τῇ Ἀττικῇ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Ἡρόδοτου ἐν παρόδῳ μνημονεύοντος ὅτι οἱ συγγενεῖς Ἰσαγόρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Τισάνδρου ἔθυσον Διὶ Καρίῳ· «Καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔγω φράσαι, θύουσι δὲ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ», δεύτερον δὲ ἐκ τοῦ Παυσανίου ἀναγράφοντος ὅτι ἡ ἀκρόπολις τῶν Μεγάρων ἐκαλεῖτο Καρία ἀπὸ Καρῶν τοῦ Φορωνέως· «Μετὰ δὲ τοῦ Διὸς τὸ τέμενος εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνεληθῆσι καλουμένην ἀπὸ Καρῶν τοῦ Φορωνέως καὶ ἐς ἡμᾶς ἐτι Καρία» καὶ τρίτον ἐκ τοῦ Στεφάνου Βυζαντίου ταῦτ' ἱστοροῦντος· «Ἐκαλεῖτο δὲ καὶ ἡ Μεγάρων ἀκρόπολις Καρία ἀπὸ Καρῶν τοῦ Φορωνέως».

Πόσον δὲ ἀσφαλὲς συμπέρασμα δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῶν μνημονευμένων λέξεων τοῦ Ἡρόδοτου «Διὶ Καρίῳ» καὶ τοῦ Παυσανίου «Καρία» περὶ τῆς ἐποικίσεως καὶ ἐγκαταστάσεως τῶν Καρῶν ἐν ὄλῃ τῇ Ἀττικῇ καὶ Ἀργολίδι, ὅπερ οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων διακρίβδην ἀναφέρει, μένει μοι ἐντελῶς ἀκατάληπτον, πολὺ ἀμφιβάλλοντι περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος· καὶ δικαίως· διότι ἐνῷ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Καρῶν ἐν ταῖς νήσοις ἁμοφῶνως καὶ διακρίβδην ὁμολογοῦσι καὶ Θουκυδίδης καὶ Ἡρόδοτος καὶ Διόδωρος καὶ Στράβων καὶ Παυσανίας καὶ ἄλλοι, περὶ τῆς παρακειμένης αὐταῖς παραλίης τῆς Ἀττικῆς καὶ Ἀργολίδος ἐλλείπουσιν ἡμῖν τοιαῦτα βῆται πληροφορίαι καὶ μαρτυρίαι, καὶ ἡ σιωπῇ αὐτῆ τῶν αὐτῶν συγγραφέων ἐπαυξάνει τὴν δυσπιστίαν ἡμῶν. Οὕτω δὲ καὶ τοῦ δευτέρου τεκμηρίου, ὡς τοῦ πρώτου διὰ τῶν εἰς σσδς καὶ τ τδς κυρίων ὀνομάτων, περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Καρῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ Ἀργολίδι ἱστορικῶς ἀμφιβόλου καὶ ὑπόπτου ἐξελεγχόμενου, κλονίζεται τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ὁ κ. Köhler καὶ οἱ ὁμοδοξοῦντες αὐτῷ ἰδρύσαντο τὸ καρικὸν οἰκοδόμημα, καὶ ὡς τοιοῦτον δεῖται ἰσχυροτέρων στηριγμάτων πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ.

Τούτου δὲ θεθέντος, μένει στερεὸν καὶ ἱστορικῶς

ἀποδεδειγμένον τὸ τῶν νήσων οἰκοδόμημα, ἃς ποτε Κἄρες καὶ Φοίνικες κατέσχον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου καὶ τὰ πρῶτα τοῦ ἀνατολικοῦ πολιτισμοῦ σπέρματα ἐκόμισαν τοῖς τῶς κατοικοῖς αὐτῶν. Ἀλλὰ κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἐγένετο ἡ ἐποίκησις αὐτῆ τῶν νήσων ὑπὸ τῶν ξένων, περὶ τούτου καὶ αὐτοὶ οἱ νεώτεροι διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους, διότι ὁ κ. Köhler διασχυρίζεται ὅτι οἱ Κἄρες κατόκησαν τὰς νήσους κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα π. Χ. «Bekanntlich wurden diese erst spät hellenisierten Inseln ursprünglich von einem aus Asien eingewanderter Stamme, den Karern, bevölkert. Dies geschah ungefähr gegen das 12 Jahrhundert v. Ch. Unter ihrem mythischen König Minos gewannen diese Karer nicht nur die Seeherrschaft über den ganzen Archipelagos, sondern gründeten auch an den Küstenstrichen von Hellas zahlreiche Colonien». Ἐνταῦθα παρατηρεῖται πρῶτον μὲν ὅτι ἡ τῆς ἐποικίσεως ἐποχὴ πολὺ προγενεστέρη ἐστὶ καὶ μάλιστα κατὰ τρεῖς περίπου ἑκατονταετηρίδας, ἦτοι κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα· δεύτερον δὲ ὅτι οὐ μόνον οἱ Κἄρες, ἀλλὰ καὶ οἱ Φοίνικες ἀπόκησαν καὶ τρίτον ὅτι αἱ νῆσοι εἶχον κατοίκους καὶ οὐχὶ ἐντελῶς ἐρημοὶ πρέπει νὰ θεωρηθῶσι· διότι ὁ Μίνως, ἀκυάστας κατὰ τὴν II' ἑκατονταετηρίδα, εὔρε τούτους Κἄρας ἐν ταῖς νήσοις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου, καὶ ἐξήλασεν αὐτοὺς ἐκ τῶν νήσων. Ὁ δὲ Fligier φαίνεται μοι ὀρθότερον ὀρίζων τὴν ἐποχὴν τῶν ξένων κατὰ τὴν IE' ἑκατονταετηρίδα «Dass ein in der Keramik, in der Metallurgie, im Handel schon hochentwickeltes irvolk in der Richtung von nordost nach Südwest die Inseln und die küsten der Aegäischen Meeres um die Mitte des zweiten Jahrtausendes v. Ch. zur Zeit der Hyksos in Aegypten occupirt hat». Ὅτι δὲ καὶ οἱ Φοίνικες εἶχον ἀποικίαν ἐν ταῖς νήσοις, τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ Θουκυδίδης διακρίθην. Τῶν δὲ νεωτέρων τις ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι, εἰν ξένον τι ἔθνος συνετέλεσεν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο ἦσαν οἱ Φοίνικες, οἵτινες ὡς ἐμπειροὶ θλασσοπόροι καὶ ναυτικοὶ ἐν τῇ προϊστορικῇ ἐποχῇ ἀπόκησαν τὰς νήσους καὶ τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἐξημέρωσαν τοὺς κατοίκους αὐτῶν «Dass nämlich in der Verhell. Zeit die Inseln . . . mit Phönicern viel orten besetzt waren, von ihnen also auch deren Bewohner entwildert waren, erklärt erstens in einer allgemeinen Bemerkung Thucydides (I, 8) der

freilich nach Hellenenweise mit einer blossen Erwähnung über die Phönicier hinweigeilt, bei den Kariern desto umständlicher sich aufhält». Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐξ ὅσων ἀκολουθῶσι ἱστορεῖ ὁ συντόμως ἐρευνητὰς τὰ περὶ Φοινίκων, Καρῶν καὶ τῶν παναρχαίων τῆς Ἑλλάδος κατοίκων ἀρκούντως ἐμφαίνεται ὅτι μᾶλλον οἱ Φοίνικες ἢ οἱ Κἄρες ὑπῆρχαν οἱ τῶν νήσων ἀποικιστὰ καὶ οἱ ἐπιδράσαντες ἐπὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν, καθ' ὅσον ὁμολογεῖται ὅτι οἱ Φοίνικες κατὰ πολὺ ὑπερέσχον τοὺς βαρβάρους Κἄρας κατὰ τὸν πολιτισμὸν πλὴν δὲ τούτων οὐδὲως δύναται τις νὰ ἀπαρνῆθῃ ὅτι πρὸς τοὺς Φοίνικας καὶ οἱ Κρήτες ὑπὸ τὸν Μίνω ἀπόκησαν τινὰς τῶν νήσων καὶ συνετέλεσαν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν κατοίκων αὐτῶν. Οὕτω δ' ὑποδηλούμενον ὅτι ἡ τοῦ γεγονότος τούτου ἐποχὴ πολὺ προγενεστέρη τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Köhler ὀριζομένης, ἦτοι τῆς IB' ἑκατονταετηρίδος, καθ' ἣν ἐγένετο ὁ τρωϊκὸς πόλεμος καὶ Κἄρες δὲν ὑπῆρχον πλέον οὔτε ἐν ταῖς νήσοις, οὔτε ἀλλοῦ ποῦ ἐν τῇ παραλίᾳ, λίαν παράδοξον φαίνεται μοι ὅτι ὁ κ. Köhler ὀνομάζει τὸν μὴ ζῶντα πλέον ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ Μίνω βασιλεῖα τῶν Καρῶν «Unter ihrem mythischen König Minos gewannen diese Karer» ὅπερ οὐδεὶς οὔτε τῶν ἀρχαίων, οὔτε τῶν νεωτέρων, ἐπ' ὅσον οἶδα, διαθεσικῶς ἀποκαλῶν τὸν σοφὸν βασιλεῖα τῆς Κρήτης Μίνω βασιλεῖα τῶν Καρῶν, κατὰ τὸν κ. Köhler. Ὅτι δὲ ὁ Μίνως δὲν ὑπῆρχεν ἐν ταῖς ἡμεῖς κατὰ τὴν IB' ἑκατονταετηρίδα, ἀλλ' ἐν Σικελίᾳ εἶχεν ἤδη προαποθάνει κατὰ τὴν II' ἑκατονταετηρίδα, ἦτοι ἑκατὸν περίπου ἔτη πρὸ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, τοῦτο διακρίθην ὁμολογεῖ ὁ Ἡρόδοτος «Τρίτη δὲ γενεὴ μετὰ Μίνων τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ τρωϊκὰ, ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι εὐντας Κρήτας τιμωροὺς Μενελαῶν».

Τελευταῖον δὲ καὶ περὶ τῆς ἐξελάσεως τῶν Καρῶν ἐκ τῶν νήσων καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς ἐπαυτοῦ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀσίαν οἱ ἀρχαῖοι διαφωνοῦσιν· ὁ μὲν γὰρ Θουκυδίδης ἱστορεῖ ὅτι ὁ Μίνως ἐξήλασε τοὺς Κἄρας ἐκ τῶν νήσων καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἠγεμόνας κατέστησεν· ὁ δὲ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος ἀρνεῖται ὅτι βραδύτερον οἱ Λωριεῖς καὶ Ἴωνες ἐξεδίωξαν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐπιπροσθεὶς ὅτι τὰ περὶ Καρῶν ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν Κρητῶν παρέλαθε «Κατὰ μὲν δὴ Κἄρας οὕτω Κρήτες λέγουσι γενέσθαι». Οἱ Κἄρες ὅμως αὐτοὶ μὴ παραδεχόμενοι τὰ περὶ αὐτῶν ὑπὸ τῶν Κρητῶν λεγόμενα διασχυρίζοντο ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οὐχὶ νηπιῶται

ἀλλ' ἡπειρώται καὶ ὅτι πάντοτε Κἄρες ἐκαλοῦντο, οὐχὶ δὲ Λέλεγες πρότερον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου «Οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογοῦσι τούτοις οἱ Κἄρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἡπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεομένους, τῷ περ νῦν». Ἐκ τῆς ἀμφιλογίας ταύτης τοῦ Ἡροδότου προτιμητέα φαίνεται μοι ἡ τοῦ Θουκυδίδου μαρτυρία καὶ ἀξιοπιστία, καθ' ἣν ἐξηλάθησαν οἱ Κἄρες ὑπὸ τοῦ Μίνως κατὰ τὴν II' ἑκατονταετηρίδα π. Χ. Ἐὰν δὲ τούναντίον προτιμηθῇ ἡ τοῦ Ἡροδότου μαρτυρία, τότε ἀνάγκη νὰ δυσπιστήσωμεν καὶ εἰς τὴν ἑτέραν τοῦ Θουκυδίδου μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐνόπλου ταφῆς τῶν Καρῶν, ἣν ὁ κ. Köhler προβάλλει ὡς ἀλάνθαστον τεκμήριον ὅτι οἱ τῶν Μυκητῶν καὶ τῆς Σπάτας τάφοι εἰσι καρικοί.

Ἐκ τῶν ἄλλων τοῦδε εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι, ἐπειδὴ ἀλλεῖουσιν ἡμῖν ῥηταὶ καὶ ἀξιοπίστοι μαρτυρία περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ διαμονῆς τῶν Καρῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἰδίᾳ ἐνθα οἱ τῆς Σπάτας τάφοι εὐρέθησαν καὶ ἐν τῇ Ἀργολίδι καὶ ὀνομαστὶ ἐν Μυκήναις, ἐνθα τοσοῦτον πολῦτοιμοι θησαυροὶ ἀνεκαλύθησαν, μία δὲ παροδικὴ καὶ μεμνημένη μαρτυρία ὑπάρχει περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Καρῶν καταλήψεως μόνον τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τῆς Ἐρμιόνης, οἱ τάφοι τῶν Μυκητῶν καὶ τῆς Σπάτας καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς εὐρέθηνα κειμήλια ἀδύνατον ἐστὶ νὰ θεωρηθῶσι μεθ' ἱστορικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς βεβαιότητος ὡς ἔργα τῶν Καρῶν ἀποκλειστικῶς, ἀλλὰ προϊόντα καὶ ἔργα τῶν ἐγχωρίων κατοίκων, οἰονδήποτε ὄνομα φερόντων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὑπὸ τὴν ἐπιβροχὴν καὶ ἐπίδρασιν τῆς ἀνατολικῆς τέχνης τῶν Φοινίκων, Ἀσσυρίων, Καρῶν, Κρητῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν.

Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὡς βέβαιον ὅτι ὅσον ἀρχαιοτέρα ἐποχῆς παρίστανται ἡμῖν τὰ τεχνικὰ ἔργα τῶν παναρχαίων τῆς Ἑλλάδος κατοίκων, τοσοῦτον ἐπαισητοτέρα φαίνεται ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀνατολικῆς τέχνης καὶ ἀντιστρόφως, ὅσον καταφανεστέρη γίνεται ἡ ὁμοιότης καὶ συμφωνία τῶν ἐλληνικῶν ἔργων πρὸς τὰ τῆς Ἀνατολῆς, τοσοῦτον ἀρχαιότερα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν αὐτὰ, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει. Κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ὁμοιότητα τῶν καρικῶν τάφων ἐν ταῖς νήσοις μετὰ τῆς ἐνόπλου σκευῆς κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Θουκυδίδου πρὸς τοὺς ἐν Μυκήναις καὶ Σπάτῃ ἀνακαλυφθέντας τάφους· ἄλλως δὲ γνωστόν ἐστὶν ὅτι καὶ ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ ὁμηρικῇ ἐποχῇ ἀπαντῶμεν ὅπλα ἐν τοῖς τάφοις, ὅπερ καὶ ὁ κ. Köhler ἀποδέχεται συν τῇ πα-

ρατηρήσει ὅτι ἐν μὲν τοῖς τάφοις τῶν Μυκητῶν καὶ τῆς Σπάτας πολλὰ εἰσιν, ἐν δὲ τοῖς ὁμηρικῶς ὀλίγα. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ ποσοῦ κατὰ τὰ προειρημένα δὲν ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι πράγματι οἱ τάφοι τῶν Μυκητῶν καὶ τῆς Σπάτας εἰσι καρικοί καὶ οὐχὶ ἐλληνικοί. Ἄλλως ἂν εἶχε βεβαίως τὸ πρᾶγμα, εἰ μηδὲως ὑπῆρχε τὸ ἔθος τῆς ἐνόπλου ταφῆς ἐν τῇ ὀλίγον μεταγενεστέρᾳ ὁμηρικῇ ἐποχῇ.

Ταῦτα μὲν περὶ τῶν τάφων ἐν γένει· ἰδίᾳ δὲ περὶ τῆς τέχνης τῶν ἐν αὐτοῖς εὐρέθεντων πραγμάτων, 20,000 μὲν ἐν τοῖς τῶν Μυκητῶν, ὑπερδισχιλίῳ δὲ ἐν τοῖς τῆς Σπάτας, ὅπως ἀδύνατον ἀποδοῖναι νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι πάντα ταῦτα καρικῆς τέχνης εἰσι, καθ' ὅσον προηγουμένως ἐρευνησάντες ἐγνωμεν ὅτι ἡ τέχνη τῶν Καρῶν, κατὰ τὰς περιστάσεις πληροφροῦν τῶν ἀρχαίων, λίαν περιορισμένη ἦν ἐν τοῖς πολεμικῶς μόνον καὶ ὑποδεστέρα τῆς τῶν ἄλλων ἀσιατικῶν ἐθνῶν Φοινίκων, Ἀσσυρίων καὶ ἄτινα ἐπίδρασαν ἐπὶ τῶν παναρχαίων τῆς Ἑλλάδος κατοίκων. Ὅθεν ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Thiersch ὅτι ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ τέχνη ἐκ μικρῶν καὶ σκοτεινῶν ἀρχῶν ἀρμηθεῖσα βαθμηδὸν εἰς μεγίστην ἐξῆκε τελειότητα καὶ ὅτι ἐξῆθεν λαθούσα τὴν πρώτην ἐπίδρασιν δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ πιστῶς τὸν ἀρχικὸν καὶ ἐξωτερικὸν τύπον, καὶ περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὡς ἐπιπροσθεῖται «Weil jeder kultus mit allem, was ihm zugehört, überall beim Uebergange auf andere Völker einen Theil seiner Eigenthümlichkeit ablegt und den Bedürfniss nachgibt». Γενικῶς δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπεκράτει ἰδέα καὶ πεποιθήσις ὅτι ἐν τοῖς παναρχαίοις χρόνοις ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς τέχνης ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν παρελάμβανον οἱ Ἕλληνες ἐξῆθεν, ἴδιον εἶδον τύπον αὐτῷ καὶ τελειότερον ἐπιεργάζοντο, περὶ οὗ ἐν καὶ μόνον παραδειγμα ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα τοῦ μεγίστου τῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφου Πλάτωνος, σαφῶς τὴν ἀλήθειαν ἀνομολογούντος· Λάθωμεν δὲ ὡς ὅτι περ ἂν Ἕλληνες βαρβάρων πέρα λάθωσιν, κάλλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται.

Ὁ δὲ πατὴρ τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτος, ὃς ἐπὶ ξενομανίᾳ καὶ ἀντιπάσει πρὸς ἑαυτὸν κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν νεωτέρων, προσφυστάτα χαρακτηρίζων τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος, ἐν ὀλίγαις λέξεσι λέγει· «Ἐπεὶ γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιότερου τοῦ βαρβαρικοῦ ἔθνους τὸ ἐλληνικόν, ἐν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθέριον ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον».

Ἐκ πάντων τοίνυν τούτων οὐδὲν ἄλλο δυνάμεθα νὰ εξαγάγωμεν λογικὸν συμπέρασμα, εἰμὴ ὅτι καὶ οἱ τάφοι τῶν Μυκηναίων καὶ τῆς Σπάτας εἰσὶν ἔργα τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος κατοίκων καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντα πολυτίμα κειμήλια εἰσι προϊόντα τῆς πρώτης καὶ νηπιώδους αὐτῶν τέχνης ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιβροχὴν τῆς ἀνατολικῆς, διατελούσης κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς ΙΕ', ΙΑ' καὶ ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος π. Χ., εἰς ἣν πάντως ἀνήκουσι ταῦτα καὶ οὐχὶ μετὰ τῆς ΙΒ' — Ι' π. Χ ἑκατονταετηρίδος, ὡς διατείνεται ὁ κ. Köhler. Τὴν δὲ γνώμην μου ταύτην ἐνισχύει πρῶτον μὲν ἡ διὰ χημικῆς ἀναλύσεως ἀγγείων τῆς Θήρας, ἀναγομένων εἰς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ἀρτίως γενομένη ἀνακάλυψις κατὰ τὴν διαθεσίωσιν τοῦ κ. Dumont, ὅτι τὰ ἀγγεῖα ἐκεῖνά εἰσιν οὔτε φοινικικά, οὔτε αἰγυπτιακά, ὡς μέχρι τοῦδε ὑπὸ πολλῶν ἐπιστεύετο, ἀλλὰ καθαρὰ προϊόντα τῶν παναρχαίων τῆς νήσου κατοίκων, μαρτυροῦντα περὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν· δεύτερον δὲ ἡ ἐπίσημος ὁμολογία τοῦ κ. Heuzey, ὅτι ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἐν Δωδώνῃ ἀνακαλυφθέντων ὑπὸ τοῦ κ. Καραπάνου πολυαριθμῶν ἀγγείων, ἐν πολλοῖς αὐτῶν εὔρε κοσμήματα καὶ σχήματα ὅμοια τῶν ἐν Μυκίαις, Σαντορίνῃ καὶ Σπάτῃ εὐρεθέντων «Je les retrouve exactement avec la même forme élémentaire sur un vase de Santorine à ornements géométriques . . . quelq'uns des objets récemment découverts à Spata près d'Athènes portent un ornement identique», λέγει ὁ σοφὸς τῆς Ἀκαδημίας ἀρχαιολόγος. Ταῦτα τοίνυν πρὸ ὀφθαλμῶν τιθέμενός τις, ἀσφαλῶς καὶ ἀλανθαστως δύναται νὰ ἀποφανθῇ ὅτι ὡσπερ τὰ τῆς Θήρας ἀγγεῖα εἰσιν οὔτε φοινικικά, οὔτε αἰγυπτιακά, ἀλλὰ προϊόντα τῆς πρώτης τῶν ἀρχαίων κατοίκων τέχνης, καίπερ πολλὴν ὁμοιότητα ἔχοντα πρὸς τὰ ἀνατολικά, ὡσπερ τὰ τῆς Δωδώνης· νεωστὶ ἀνακαλυφθέντα ἐν τῇ μετογείῳ Ἠπειρῷ, ἐνθα δὲν πιστεύω ὅτι δύναται νὰ δισχυρισθῇ ὁ κ. Köhler ὅτι καὶ ἐν ταῦθα Κῆρες ποτε ἀποικίσαντες ἐφύτρωσαν καὶ κατεσκεύασαν τὰ προμνημονευθέντα ἀγγεῖα, οὕτω καὶ τὰ τῶν Μυκηναίων καὶ τῆς Σπάτας εὐλόγως δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προϊόντα τῶν ἐγγυρῶν κατοίκων. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἐδημοσιεύθη ἐν ταῖς γερμανικαῖς ἐφημερίαις καὶ ἄλλη τις γνώμη, λίαν τολμηρὰ, παράδοξος καὶ πάντη διάφορος τῶν μέχρι τοῦδε, ἔγκαιρον ὑπολαμβάνω νὰ

ἐπισυναψῶ καὶ ταύτην ἐνταῦθα. Ὁ περιώνυμος ἀρχαιολόγος Forchhammer, ἀποδοκιμάζων τὴν εἰκασίαν τῶν Köhler, Milchhöfer καὶ πάντων τῶν ἄλλων καὶ πραγματευόμενος περὶ τῆς ἐποχῆς, ἀξίας καὶ καταγωγῆς τῶν μυκηναίων ἀρχαιοτήτων ἀποφαίνεται λίαν τολμηρῶς ὅτι οἱ μὲν θησαυροὶ προέρχονται ἐκ τῶν λαφύρων τῶν ἐν Θερμοπύλαις καὶ Πλαταιαῖς μαχῶν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν, ἡ δὲ ἀξία αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 5,000 λιρῶν καὶ οἱ τάφοι, ἐν οἷς ἐτάφησαν οἱ θησαυροὶ ἐκεῖνοι, χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἔτους 468 π. Χ. Μὴ ἔχων δὲ ἀποδείξεις πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀλλοκότου εἰκασίας αὐτοῦ, καταφεύγει εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Μυκηναίων ἀπὸ τῶν περσικῶν πολέμων μέχρι τοῦ 468 π. Χ. μετ' ἀρελείας καὶ χάριτος ἀρηγούμενος ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Μυκηναῖοι ἀπέστειλαν εἰς τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην 80 μαχητὰς καὶ μετὰ τῶν Κορινθίων 400 ἄνδρας παρέταξαν εἰς τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην, ἔλαβον τὸ ἀνάλογον μέρος τῶν περσικῶν λαφύρων καὶ δι' αὐτῶν κατεκόμησαν τὰς οἰκίας αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ παρέλευσιν 12 ἔτων τῷ 468 π. Χ. μὴ θελήσαντες νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀργείων, περιήλθον εἰς πόλεμον καὶ νικηθέντες ἠναγκάσθησαν νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὰς Κλεωνάς, εἰς τὴν Ἀρχαίαν καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν, πρὸ τούτου ἀναγκάζομενοι νὰ κηδεύσωσι τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντας ἐπιστήμους ἄνδρας καὶ ἐλπίζοντες ὅτι θὰ ἐπανέλθωσι, τότε δὴ δρούσαντες τάφους τινας ἐκ τοῦ προχείρου, κατέθεσαν τοὺς νεκροὺς ἐν αὐτοῖς καὶ πάντα τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν, ἵνα μὴ ἀκαγκασθῶσι νὰ παραδώσωσιν αὐτὰ εἰς τοὺς Ἀργείους. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπιφέρει ὁ ἀρχαιολόγος ὅτι ὅστις συνελαβεν ἴδη ἰδεῖν τινα περὶ τῶν θησαυρῶν τῶν Μυκηναίων ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Σλείμαν, τῶν ἐν αὐτῷ εἰκόνων καὶ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντων, ἀναγνώτω τὴν 80 παράγραφον τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ Ἡροδότου, ἐνθα ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἀναγράφει πάντα τὰ εἶδη τῶν περσικῶν λαφύρων, τὰ ὅποια περιέπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Σπαρτιατῶν ὡς ἑξῆς: «Παυσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος μὴδένα ἄπτεσθαι τῆς ληΐης, συγκομίζειν ἐκέλευσε τοὺς εἰλωτας τὰ χρήματα· οἱ δὲ, ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σκιδνάμενοι εὔρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, κλίνας τε ἐπιχρυσούς καὶ ἐπαργύρους, κρητῆρας τε χρυσοῦς καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἐπ' ἀμαξέων εὔρισκον ἐν τοῖσι λίβητες ἐφαίνοντο ἐνεόντες χρυσοῖ τε καὶ ἀργύρου· ἀπὸ τε τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσκόλευον φέλλιά τε καὶ στρεπτούς

καὶ τοὺς ἀκινάκας ἐόντας χρυσοῦς, ἐπεὶ ἐπιθήτος γε ποικίλης οὐδὲ εἰς ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλεον πρὸς τοὺς Διγνίτας οἱ εἰλωτες». Τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ τελευταία κρίσις ἡ ὀρθότερον εἰπεῖν εἰκοτολογία περὶ τῶν μυκηναίων ἀρχαιοτήτων καὶ θησαυρῶν, τὸ ἀνυπόστατον καὶ ἀναπόδεικτον τῆς ὁποίας ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ, Θεοῦ θελοντος, ἐπιφυλάσσομαι νὰ ἐξελέγξω.

Ἐν Ἀθήναις, 18 ἰουνίου 1878.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΣ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Ἡ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΥΠΤΩΧΕΙΑΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμ. 47).

Παραδέχομαι μὲν ὅσα πρεθεύουσι καὶ οἱ τῆς κοινοκτημοσύνης ὑπέρμαχοι, ὅτι πολλὰ εἰσέτι εἶναι τὰ δέοντα γενέσθαι καὶ δεῖ, μεθ' ὅλους τοὺς τῶν φιλανθρώπων ἀγῶνας, τὰ φιλόπτοχα ἡμῶν θεσπίσματά τε καὶ ἰδρύματα δὲν ἀνακουρίζουσι τὰ παρ' ἡμῖν δεινῶς ἔχοντα· δὲν συμφωνῶ ὅμως πρὸς αὐτοὺς οὔτε ἐν τῷ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν δεινῶν τούτων, οὔτε ἐν τῷ περὶ τῆς φύσεως τῶν πρὸς θεραπείαν αὐτῶν φαρμάκων. Οἱ μὲν κοινοκτίμονες ἄπασαν τὴν ἐνυπάρχουσαν ἀπορίαν νομίζουσιν ἀποκύνημα τῶν τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων ἀτελειῶν καὶ ὡς μόνον ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς καταστάσεως ταύτης προβάλλουσι πρόβριζόν τινα ἀναμάρρωσιν, πλήρη τῆς κοινωνίας μετασχηματισμόν· οὔτε τὸ ἀνεπαρκές τῶν διὰ τῆς νομοθεσίας ἕως σήμερον ἐπιτευχθέντων μεταπέθει αὐτοὺς, οὔτε ἡ σμικρὰ ἐπιτυχία τῶν ἀτομικῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσεων, διὸ καὶ οὐδόλως παύονται ἐπιδιώκοντες δραστηκώτερον μέτρον. Ἐγὼ ὅμως φρονῶ ὅτι ἀπατώνται καὶ ὅτι, ἀν καὶ πάλιν ἐλθῶμεν ἀπεριόριστον δύναμιν, ἦθελον καὶ πάλιν ἠναυαγῆσαι, οὐδὲν ἄλλο ἀπὸ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτῶν ἀποκομίζοντες κέρδος, ἢ τοὺς ψόγους καὶ τὰς μομφὰς τῶν πολλῶν. Κατ' ἐμὲ τὸ φάρμακον εἶναι πολλῶν ἀπλούστερον καὶ εὐκοπώτερον, ἐὰν μόνον τολμῶσι νὰ λέγῃσι τῷ ἡγεμόνι τὰ ἀληθῆ. Ἐκ δὲ τῶν πολυαριθμῶν ἀναμάρρωσιν, τῶν οἰκτερόντων τὰς ἐλλείψεις τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν ὀργανώσεως καὶ ἀγωνιζομένων πρὸς καταπολέμησιν αὐτῶν, οὐδένα βλέπω λέγοντα πρὸς τὸν λαὸν σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει καὶ σῶμα ὑποδεικνύοντα αὐτῷ τοὺς τρόπους τοῦ κινεῖν τὰς χεῖρας. Τὴν ἐπιχειρήσιν ταύτην ἀναλαμβάνω ἐγώ.

Ἡ μεταρρυθμίσις τῶν τε ἔξεων καὶ τοῦ περὶ τὸν βίον τρόπου τῶν ἐργατῶν πρέπει, τοῦλάχιστον ἐν

ταῖς μεγαλοπόλεσι, νὰ προηγηθῇ τῶν νέων βελτιώσεων, ἅς ὑπὲρ αὐτῶν προβάλλουσιν, εἰ δὲ μὴ, μάτην τὸ ἀγαθὸν θέλουσι καταργασθῆ, οἱ δὲ πόροι τῆς πολιτείας θέλουσι καταναλωθῆ ἄνευ σπουδαίας ὠφελείας. Τί χρησιμεύουσι τῷ ἀγνοοῦντι τὴν φειδῶ, τὴν οικονομίαν, τὴν ἀποταμίευσιν, ἢ ἀνακουφίσις δασμῶν, ἢ διανομὴ χορηγιῶν, ἢ προμήθεια ἐργασιῶν καὶ αὐτῆ ἢ προκαταβολὴ χρηματικῶν κεφαλαίων; Ἄλλ' οὐχὶ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ τοῦ κατηλιείου ζητητέον τὴν κατάργησιν. Οὐδὲν δύναται ἢ ὑπὸ τοῦ δημοσίου βοήθεια, ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἐκείνων, οὗς βοηθεῖ. Διότι ὑπάρχουσι τινες, πρὸς οὓς κατὰ πᾶσαν προίαν δύνασαι νὰ δίδῃς δραχμὰς ἑκατὸν, ἐξ ὧν οὐδὲ λεπτὸν μένει ἐν τῷ βαλκαντίῳ, πολλῶν πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλοι, οὗς δύνασαι νὰ κατοικίσῃς εἴτε ἐν τῷ Λούδρῳ, εἴτε ἐν τῷ δημαρχεῖῳ τῶν Παρισίων καὶ μόλις μετὰ μίαν ἑβδομάδα, νὰ ἴδῃς αὐτοὺς κατορθώσαντας νὰ μεταβάλωσιν αὐτὰ εἰς δυσώδη οἰκήματα.

Ἄν προῦκτετο νὰ γράψω ἠθικὴν πραγματείαν, ἦθελον τᾶξει τὴν γενναιοσύνην πολλῶν ὑπεράνω τῆς οικονομίας, διότι πράγματι εἶναι θελτικώτερα, εὐγενεστέρα, βασιλικώτερα ἀρετῆ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀρετὴ αὕτη ἰδιάζει τῷ Ἀλεξάνδρῳ, τῷ Καίσαρι, τῷ Ναπολέοντι, ἡμεῖς θελομεν ἀσχοληθῆ περὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἡμέρας, ἦτοι τὸ πῶς δεῖ μετέχειν ὅτι πλείστους τῶν πολιτῶν ὅτι πλείστων κοινωνικῶν ὠφελημάτων. Ἐν γένει τοῦ προβλήματος τούτου τὴν λύσιν παρέχει ἡ οἰκονομία. Ἡ συνταγὴ αὕτη εἶναι κατ' ἐξοχὴν δημοκρατικὴ, γενικῶς ἐφαρμοζομένη καὶ ἀλάνθαστον παρέχουσα ὠφέλειαν. Οὐδεὶς ἀναφέρεται ὁ μὴ ἐξ αὐτῆς ὠφεληθεῖς. Ἄνευ τῆς συνταγῆς ταύτης καὶ τῶν φιλανθρώπων αἱ θεωρίαι καὶ τῶν νομοθετῶν οἱ θεσμοὶ καὶ τῶν σοφιστῶν ἢ πολυτροπία εἶναι μάταια, ἀσθενῆ καὶ ἄγονα καταπραυντικά. Ἡ συνταγὴ αὕτη μόνη ἐπαρκεῖ καὶ τελεσφορεῖ, μόνη ζωογονεῖ καὶ γονιμοποιεῖ συλλήβδην πάσας τὰς ἀγαθὰς ἀτομικὰς θελήσεις καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ διὰ μόνης αὐτῆς ἢ τοῦ δημοσίου προστασία δὲν ἀποτυγχάνει.

Ἄλλ' ἐγὼ ἐνταῦθα ἐξετάζω τὸ ζήτημα μόνον κατὰ τὰ ὀλικὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα. Εἶναι δ' ἀναμφίλογον ὅτι ἡ θεραπεία τοῦ κατατῆκοντος ἡμῶν κακοῦ δύναται κατὰ πρῶτον νὰ χορηγηθῆ ἐξ εὐλιχρινῶς μὲν ἀγάπης πρὸς τὴν εὐεργετικὴν τοῦ χριστιανισμοῦ δύναμιν, ἐκ παντελοῦς δ' ἀποβολῆς τῶν κινδυνωδῶν διδασμάτων τοῦ δεκάτου ὀδοῦ αἰῶνος.

Πᾶσα ἄλλη λύσις προτεινομένη περὶ τοῦ προκειμένου προβλήματος καὶ μὴ ἐρεῖδομένη ἐπὶ ταύτης τῆς

ἀρχῆς δὲν δύναται ν' ἀποβῆ ἀποτελεσματικῆ. Περὶ δὲ τούτου πάντες ὁμοφρονοῦσιν οἱ σοφοί· ἐπειδὴ ὁμῶς οὐδ' αὐτὴ ἡ θρησκεία δύναται νὰ ἐκρίζωσῃ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας τὸν πόθον τῆς ἀπολαύσεως καὶ τὴν δίψαν τῆς εὐζωίας, ἅπερ καὶ μόνον οἰστροηλατοῦσι τὰς νεωτέρας γενεάς, διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ μὴ ὀλιγοψήσωμεν τοῦ τόσον παγκοσμίου καὶ αὐθαιρέτου τούτου ἐνστίγματος. Ἀνάγκη νὰ παράσχωμεν αὐτῶ νομίμους καὶ εὐχερεῖς τρόπους ἵνα ἐπαρκῆ ἑαυτῶ, ἀνάγκη νὰ διδάξωμεν ὅτι ἡρέμα καὶ ἐν τάξει δύναται νὰ προσκτᾶται οὕτινος ἐπιθυμιῇ, ἐκ μόνον κατορθῶσθαι τὴν τιμὴν αὐτοῦ ν' ἀποτίη.

Ἄλλὰ κατὰ τὸ ἐμὸν σχέδιον δὲν ἀρκεῖ νὰ δεῖξω ὅτι ἡ οἰκονομία εἶναι ὠφέλιμος· οὐδεὶς δ' ἀντιλέγων· ὅτι εἶναι εὐκατόρθωτος· καθ' ἑκάστην βλέπομεν τοιαῦτα παραδείγματα ὅτι πάντοτε μὲν, μάλιστα δ' ἐν τοῖς δε τοῖς καιροῖς εἶναι λίαν πρόσφορος· ἡ ἀλήθεια αὕτη ἴσως εἰς πολλῶν ἐπῆλθε τὰς κεφαλὰς. Κατ' ἐμὲ ἀνάγκη ν' ἀποδείχθῃ ὅτι ἡ οἰκονομία δὲν εἶναι τόσον ἐργώδης, τόσον ὀχληρὰ, τόσον ἀπαιτητικῆ, ὅσον οἱ πολλοὶ ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι οὐδεμίαν ἀπαγορεύει ἡμῖν θεμιτὴν ἡδονήν· ὅτι οὐδεμίαν στερεῖ ἡμᾶς ἀληθοῦς ἀπολαύσεως, ὑπὸ τῆς Προνοίας τῶ ἀνθρώπῳ ἐπιδαφιλευθείσης. Κατ' ἐμὲ ἀνάγκη νὰ καταδείξωμεν ὅτι ἡ οἰκονομία ἐλευθερίως ἀνταμείβει τοὺς θαλάσους αὐτῆς, οὐ μόνον ἀποζημιούσα αὐτοὺς διὰ τὰς ἐκουσίας αὐτῶν θυσίας, ἀλλὰ καὶ παρέχουσα σπουδαιότατα ὠφελήματα, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἑαυτῆς ἀρχῶν καὶ τῆς προόδου τῆς ἀναπτύξεως των. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, κατ' ἐμὲ, πρέπει νὰ καταστήσωμεν ἀγπητὴν τὴν οἰκονομίαν, τοῦτο δ' εἶναι τὸ ἔργον, ὅπερ οὐδεὶς μὲν πρὸ ἐμοῦ ἐπεχείρησεν, ἐγὼ δ' ἀναλαμβάνω διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου.

Βεβαίω δ' ὅτι οὐδεὶς περὶ οἰκονομίας ἐγένετο λόγος ἐν τοῖς τελευταίοις πολυαριθμοῖς περὶ τῆς πτωχοτροφίας δημοσιευθεῖσι βιβλίοις, δὲν ἰσχυρίζομαι καὶ ὅτι δὲν ἐγένετο ἐνίστασις τῆς λέξεως μναία, ἐν παρόδῳ δηλαδὴ, κατὰ σύμπτωσιν, ἐνῶ περὶ ὅλων δευτερευόντων προῦκειται. Ἐννοῶ ἐν τούτοις τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι οὐδεὶς οὐδαμῶς ἐχαρακτήρισεν τὴν οἰκονομίαν ὡς τὸ πάντων φαρμάκων ἀνυσιμώτατον κατὰ τῆς ἀπορίας, τῆς ἀπαχθολούσης ἀπάντων τὴν προσοχὴν καὶ μελέτην· ὅτι οὐδαμῶς ἀνεπτύχθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῆς, οὐδὲ συνήχθησαν οἱ κανόνες αὐτῆς ἐν ἰδιαιτέρω βιβλίῳ καὶ ὅτι, τὸ καὶ σπουδαιότερον, οὐδαμῶς ἐφρόντισαν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν παραγελμάτων καὶ τῶν γνώσεων αὐτῆς.

Ἄλλὰ τὸ περὶ πάντων τούτων πραγματευθῆναι

ἀπόκειται τινι ἐμοῦ δεξιωτέρῳ καὶ ἐμπειροτέρῳ, ἀπόκειται δὲ ἡγεῖν ἔχοντι καὶ τὴν ἀξίαν τῶν διδαγμάτων καὶ τὸ κύρος τῶν παραδειγμάτων. Ὁ Φραγκλίνος δημιουργήσας αὐτὸς τὴν ἑαυτοῦ τύχην, ἐδικκιοῦτο νὰ διδάξῃ καὶ τοὺς ἄλλους τὸ μυστικὸν αὐτοῦ. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δύναμαι νὰ προσαγάγω τὴν αὐτὴν τῶ Ὁρατίῳ (*) μαρτυρίαν, ἡ δὲ μαρτυρία αὕτη ἀρκεῖ μοι ὅπως ἀπαιτήσω τὴν τῶν ἐμῶν ἀναγνωστῶν ἐμπιστοσύνην.

Καὶ ὁμῶς κατόπιν πάντων τούτων, οὐδεὶς ὑπάρχει φόβος μήπως ἡ αὐστηρὰ τῆς οἰκονομίας φωνὴ προσελκύσῃται πολυαριθμους προσηλύτους. Διότι ὑπάρχουσι χαρακτῆρες, μᾶλλον δ' ἰδιοσυγκρασίαι, πρὸς οὓς καὶ αἱ περὶ προβλέψεως νοθεύεται καὶ τὰ περὶ τάξεως μαθήματα εἶναι πάντοτε ἀπεχθῆ. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι οὐδέποτε στεροῦνται ἀντιλογιῶν πρὸς δικαιολόγησιν τῆς τοιαύτης περὶ τοῦ μέλλοντος ἀμεριμνησίας, καὶ ταῦτα ἐν καιροῖς χαλεποῖς κοινωνικῆς ἀνακαινίσεως. Εὐτυχῆς ἐγὼ ἂν αἱ προτροπαί μου δυνηθῶσι ν' ἀγαγῶσιν εἰς τὴν εὐθείαν πολλὰς περισπουδάστους οἰκογενείας, μάλιστα δὲ τινὰ τῶν νεαρῶν ἐκείνων ἀνδρογόνων, πρὸς ἃ πάντα μὲν μειδιῶντα φαίνονται, ἡ εὐτυχία ὁμῶς πολλὰς δὲν προσπελάζει, ἕνεκα τῆς ἐν ταῖς ἰδιοτροπίαις τοῦ συρμοῦ ὀπισθοχωρήσεως καὶ τῆς ἐκ τῶν κακῶν παραδειγμάτων διαφθορᾶς. Ὅταν μολὶς εἰσερχώμεθα εἰς στάδιόν τι, ὅταν εἰσέτι πόρρω τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπέχωμεν, τότε δὴ τότε ἀρμόζει νὰ μανθάνωμεν πῶς νὰ λογιζώμεθα τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ πῶς νὰ προσκτώμεθα ἀκραδάντους ἕξεις συνέσεως καὶ εὐταξίας. Ἄλλως τε δ' ἡ οἰκονομία εἶναι ἀπαραίτητος ἐν τῇ δημοκρατίᾳ καθήκον, ἐν ᾗ τῶν ἡθῶν ἡ ἀπλότης οὐδεμίαν ἐξεγείρει ὑπόνοιαν καὶ πρὸς οὐδεμίαν τάξιν τῶν πολιτῶν προσκρούει. Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν σκέψεων τούτων, ἐπιτραπήτω μοι ν' ἀνεγέγκω ἀξίωμα τι τοῦ κ. Ἀδάμ Σμάιθ, ὅστις, καταδείξας ὅτι τὰ μὲν οἰκονομήματα τῶν ἰδιωτῶν μέγα συμβάλλονται ὑπὲρ τοῦ δημοσίου πλοῦτος, αἱ δὲ σπατάλαι αὐτῶν ἐξαντλοῦσι τὴν πολιτείαν, καταλήγει διὰ τοῦ ἀξιολόγου τούτου συμπεράσματος, ἄριστα ἀρμόζοντος ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ θέματος « Πᾶς ἄσπιτος εἶναι ἐχθρὸς τῆς κοινωνίας, πᾶς δ' οἰκονόμος δημόσιος εὐεργέτης » (**).

(*) ... Neque majorem feci ratione mala rem
Nec sum facturus vitio culpave minorem
(Horat, lib. II, sat. 6).

(**) The nature and causes of the wealth of
nations, book II, chap. 3.